

UNIVERZITA PALACKÉHO v OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**MORFOLOGICKÁ ADAPTACE PŘEJATÝCH
ANTROPONYM
ZAKONČENÝCH NA [e]/[é]**

Bakalářská diplomová práce

Lucie Valášková

Česká filologie se zaměřením na editorskou činnost ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.**

Olomouc 2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Práci odevzdávám v rozsahu 88 232 znaků (včetně mezer a poznámek pod čarou).

V Olomouci dne .....

.....

Děkuji doc. PhDr. Boženě Bednařikové, Dr. za cenné připomínky a za příkladné vedení mé práce.

Rovněž děkuji PhDr. Petrovi Pořízkovi za vstřícné odpovědi na mé dotazy, týkající se práce s Českým národním korpusem.

OBSAH

	ÚVOD	7
1	VLASTNÍ JMÉNA	9
1.1	Podstata obecných a vlastních jmen	9
1.2	Kategorizace vlastních jmen	10
1.3	Apelativizace a proprializace	11
2	DEKLINACE ANTROPONYM	13
2.1	Úvod (obecný základ)	13
2.2	Maskulina	15
2.3	Maskulina domácího původu zakončená na [e], [é]	15
2.4	Maskulina přejatá (cizího původu)	16
2.4.1	Jména zakončená ve výslovnosti i grafice na <i>-e</i>	16
2.4.2	Jména zakončená ve výslovnosti na [é] a v písmu na <i>-é, -ée</i> či <i>-ee</i>	17
2.4.3	Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na samohlásku odlišnou	18
2.4.4	Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na souhlásku	18
2.5	Feminina	19
2.5.1	Rodná jména zakončená na samohlásku [e], [é]	19
2.5.2	Problematika příjmení	20
3	PPOČÍTAČOVÝ PROGRAM PRO EXCERPCI JAZ. MATERIÁLU	21
3.1	Jazykový korpus	21
3.2	Vznik korpusu	22
3.3	Práce s korpusem	23
3.4	Korpus SYN2006PUB	23

3.5	Omezenost korpusu	24
4	VÝZKUM	25
4.1	Úvod	25
4.2	Maskulina	27
4.2.1	Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	27
4.2.2	Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é	34
4.2.3	Shrnutí	38
4.2.4	Příjmení zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	38
4.2.5	Příjmení zakončená v grafické podobě na -e/-é	46
4.2.6	Shrnutí	48
4.3	Feminina	49
4.3.1	Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]	49
4.3.2	Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é	53
4.3.3	Shrnutí	59
4.3.4	Příjmení (problematika přechylování)	60
4.3.5	Shrnutí	63
	ZÁVĚR	64
	ANOTACE	66
	SEZNAM LITERATURY	67
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	69

ÚVOD

Vlastní jméno je atributem jednotlivce, plní důležitou funkci v našem životě. Se svým vlastním jménem každý obvykle nakládá pozorně a citlivě. Ovšem ne vždy tak přistupujeme i ke jménům ostatních osob. Zejména užívání vlastních jmen cizího původu pro nás může představovat úskalí, ve kterém se lze snadno dopustit pochybení. Bohužel jazykové příručky se problematice cizích proprií věnují jen v omezené míře, což v dané situaci uživatelům českého jazyka nepomáhá.

V rámci studentského odborného projektu *Morfologická adaptace apelativ a proprií*, jenž je realizován pod záštitou projektu Evropského sociálního fondu: "Bohemistika: obor pro 3. tisíciletí" CZ.1.07/2.2.00/07.0020, vzniká i tato práce, jejíž cílem je reflexe aktuálních morfologických adaptací přejatých antroponym zakončených na [e] či [é].

V centru našeho zájmu budou vlastní jména osob pocházejících z různých cizích jazyků, u nichž budeme sledovat způsob zařazení do českého deklinačního systému. Výzkum bude realizován prostřednictvím analýzy dvaceti maskulin a stejného počtu feminin. Chceme si odpovědět na otázku, zdali jsou v současném úzu uplatňována a dodržována pravidla začleňování antroponym, která nalezneme v odborných publikacích. Vycházíme především z *Mluvnice češtiny 2, Příruční mluvnice češtiny, O češtině pro Čechy* a příruček Zemana, J. (na příručce anglického jazyka se autorsky podílel také Kučera, J.) *Výslovnosti a skloňování cizích osobních jmen v češtině*, zaměřených na různé světové jazyky. U přijetí ženského rodu porovnáme četnost výskytů původních podob jmen s přechýlenými. Všimnout si budeme také ortografické adaptace jmen, upozorníme na případné nedostatky.

K získání lingvistického materiálu pro náš výzkum použijeme synchronní jazykový korpus SYN2006PUB, jenž nabízí záznamy výhradně psané publicistiky pocházející z let 1990–2004.

Praktické části budou předcházet čtyři teoretické kapitoly, které nám poskytnou informace nutné k provedení a pochopení samotné analýzy přejímání

antroponym do české tvaroslovné soustavy. Seznámíme se také s elektronickým jazykovým korpusem, jehož služeb budeme využívat.

S ohledem na limitovaný počet zkoumaných vlastních jmen i na jistou omezenost korpusu nesměřujeme k reprezentativnosti našich výsledků. Uvědomujeme si, že by bylo zapotřebí mnohem hlubší a rozsáhlejší analýzy, abychom si mohli činit nárok na úplnost. Prioritou naší práce je aktuální zobrazení projevujících se tendencí v začleňování cizích vlastních jmen.

1 VLASTNÍ JMÉNA (VŠEOBECNĚ)

1.1 PODSTATA OBECNÝCH A VLASTNÍCH JMEN

Obecné jméno, neboli **apelativum**, je „subst. nesoucí zobecňující a zobecněný pojmový význam, jehož prostřednictvím se vztahuje k třídě předmětů n. jevů, např. *strom, láska, dítě*. V aktuálních kontextech může o.j. vedle pojmu (*Pes je šelma; Už jste se učili o psovi?*) označovat též konkrétní jednotlivinu (*Pokousal ho pes*), popř. skupinu jednotlivin (*Nesnáším psy své tchýně*)“ (*Encyklopedický slovník češtiny* {dále jen ESČ} 2002, str. 204).

Od jména obecného se liší jméno vlastní, neboli **proprium** či **onymum**, což je „speciální jazykový prostředek mající charakter substantiva n. pojmenovacího spojení, jehož funkcí je označovat jedince, jednotlivinu n. jako individuum chápané množstvím, odlišovat je od ostatních jedinců n. jednotlivin dané třídy a identifikovat je jako jedinečné objekty (*Jan, Puňta, Plzeň, Kouzelná flétna*)“ (ESČ, 2002, s. 205)

Z daných definic je zřejmé, že důležitým rozlišujícím kritériem propria od apelativa je jeho identifikační funkce, pomocí které vyjadřuje jedinečnost konkrétního pojmenovávaného objektu. Proprium je referenčně spjaté pouze s jedním objektem. (srov. *Mluvnice češtiny 2* {dále jen MČ 2}, 1986, s. 47)

Propria tudíž nemohou označovat nebo klasifikovat třídu objektů; jména jako *Karla, Lhota, Svoboda* zpravidla zůstávají jménem určité osoby nebo místa. Vzhledem k tomu, že propria nemají vlastní významový obsah, jméno *Karla* nikdy nebude znamenat obecně *Karlu* abstrahovanou z různých ženských osob, jež se jmenují *Karla*.¹ Jako význam vlastních jmen se chápe soubor možných funkcí a jazykových i mimojazykových informací, které o pojmenovávaném objektu určují. (srov. MČ 2, 1986, s. 346)

Ke gramatickým kategoriím, dalším specifikám proprií, je nutné uvést, že určení rodu vlastních jmen je závislé na tom, zda označují bytosti živé nebo objekty

---

¹ V rámci proprií lze osobu jménem *Karla* blíže určit pouze pomocí připojení dalšího jména (příjmení). (srov. MČ 2, 1986, s. 346)

neživé. V pořadí prvním případě je rod dán přirozeným rodem pojmenovávaných jedinců, vyskytují se tedy pouze v rodě mužském a ženském. Vlastní jména objektů neživých, zejména jména zeměpisná, se vyskytují navíc i v rodě středním. (srov. MČ 2, 1986, s. 347)

V kategorii čísla mají vlastní jména také své charakteristické znaky. Z důvodu referenčního spojení v zásadě s jedním objektem většina patří mezi singularia tantum. Existence plurálu jako protikladu k singuláru je v podstatě vyloučena.² Ovšem vlastní jména, která jsou užívána k pojmenování celku nebo množiny předmětů, jež vytvářejí určitou jednotu, se vyskytují zásadně jako pluralia tantum.³ (srov. MČ 2, 1986, s. 348)

Vznikem, tvořením, rozšířením a povahou vlastních jmen se zabývá lingvistická disciplína onomastika, též onomatologie. (srov. Šrámek, R., 1999, s. 11)

1.2 KATEGORIZACE VLASTNÍCH JMEN

Propria se dále dělí podle charakteru označovaných objektů. Uvedu klasifikaci podle MČ 2 (1986, s. 346)⁴, která člení nejdůležitější druhy vlastních jmen do tří skupin:

a) **antroponyma** – osobní jména jednotlivých lidí, a to rodná jména a příjmení, která jsou hlavním předmětem naší práce, dále přezdívky, jména mytologických a pohádkových bytostí (*Odysseus, Večernice*), řadí se k nim též skupinová antroponyma, tzn. jména rodinná, rodová, obyvatelská a národní (*Přemyslovci, Pražané*);

---

² MČ II. (1986, s. 348): „Jedno jméno však může být na základě společného rysu (např. rodu) přeneseno na více objektů, jimž je pak společné stejné pojmenování (*ve třídě bylo pět Michalů; v Čechách je mnoho Lhot*); objekty se pak počítají a vlastní jméno je užito v čísle množném. Plurálové tvary se jako příznakové vyskytují v případech rozšíření pojmenovacího rozsahu (např. *něvěřící Tomášové, novodobí Rembrandtové*), při užití vlastního jména ve významu apelativním.“ (viz. kap. 1.3)

³ Pomnožná jsou hlavně toponyma – zeměpisná jména a skupinová antroponyma – osobní jména, která neoznačují jedince, nýbrž příslušníka určité „skupiny“. (srov. MČ 2, 1986, s. 348)

⁴ Ovšem lze nalézt další obdobné varianty třídění vlastních jmen v jiných odborných publikacích. Srov. např. *Příruční mluvnice češtiny* {dále jen PMC}, 2008, s. 78; Šmilauer, V., 1963, s. 6.

b) **toponyma** – zeměpisná jména neživých objektů, tedy jména přírodních nebo správních celků (*Asie, Královehradecký kraj*), místní jména, tj. jména sídlištních celků (*Olomouc, Malá Strana*), a pomístní jména, tj. jména neosídlených míst (*Pálava, Metuje*);

c) **chrématonyma** – jména lidských výrobků, uměleckých děl, institucí (*Tančící dům, Nesnesitelná lehkost bytí, Národní knihovna*).

1.3 APELATIVIZACE A PROPRIALIZACE

Rozdíly, které od sebe odlišují apelativa a propria, jsou nám známy. Nicméně je důležité počítat s faktem, že hranice mezi jmény obecnými a vlastními nejsou pevné. Vztah apelativní a propriální složky jazyka je vzájemně fundující. Dokladem této skutečnosti jsou následné procesy (srov. Šrámek, R., 1999, s. 54–55):

Apelativizace, rovněž deproprializace či deonymizace, spočívá v přehodnocení vlastních jmen, ztrátě jejich propriálnosti a přechodu ke jménům obecným. Vlastní jména se apelativizují na základě vnitřních nebo vnějších věcných vztahů mezi nositelem jména a třídou objektů. Proces může být spontánní, založený na obecné známosti nositele jména, nebo se jména apelativizují záměrně (např. *newton* – inspirováno objevitelem, vědcem), při níž nemusí být výchozí nositel obecně známý. Apelativa, jenž mají základ ve jménech vlastních, mají podobu buď zcela shodnou s podobou vlastního jména (např. *jidáš*), nebo jsou jimi fundována (např. *švejkovat, robinsonáda*). (srov. Pokorná, E., 1978, s. 116–124; Šrámek, R., 1999, s. 54–55)

Jak také Pokorná uvádí, nejčastěji probíhá apelativizace u antroponym a toponym. Vychází z různých oblastí. Uvedu několik příkladů: deminutivum *benjamínek* má význam nejmladšího člena rodiny nebo určitého společenství na základě souvislosti s biblickým *Benjámínem*. Literární jméno *Don Juan* dalo

vzniknout apelativu *donchuán*, které označuje svůdce žen. Jméno *narcis*, původem mytologické, se užívá ve smyslu do sebe zahleděného člověka. (srov. Pokorná, E., 1978, s. 116–124) Apelativum *Karma*⁵ pojmenovávající plynový ohřivač vody vzniklo z vlastního jména majitele firmy, která toto zařízení vyráběla – *Karel Macháček*. Označení pro umělou pryskyřici – *bakelit*, pochází ze jména belgického chemika *Baekelanda* ve spojení s řeckým slovem *lithos*, jenž v překladu znamená kámen. (srov. Hovorková, A., 1988, s. 68–75) Obchodní označení látky *tvíd* vzniklo z vlastního jména řeky *Tweed*. *Maratón* označuje běžecký závod, jehož jméno pochází z apelativizovaného jména řeckého města *Marathónu*. (srov. Pokorná, E., 1978, s. 116–124)

Vztah apelativizované jednotky se k motivujícímu vlastnímu jménu zčásti uvolňuje. Dochází např. k různým tvaroslovným odlišnostem v deklinaci nebo se mění grafická podoba (ztráta počáteční majuskule). Míra adaptace do českého jazyka je u apelativ a výchozích jmen různá. Příkladem může být obecné jméno *koňak* v porovnání se jménem města v západní Francii *Cognac*, ze kterého druh nápoje pochází. Zpravidla ovšem i nadále zůstává apelativizované jméno svým původem omezeno a není plně začlenitelné do systému apelativ (např. při přechylování, které je omezeno, stejně tak tvorba deminutiv a spojování s kvalitativními adjektivy apod.). (srov. EŠČ, 2002, s. 43)

Dalším procesem je **proprializace**, též **onymizace**, jejímž výsledkem, který „se realizuje prostřednictvím propriálně pojmenovacího aktu, je vznik nové lexikální jednotky mající všechny znaky a vlastnosti vlastního jména.“ (Šrámek, R., 1999, s. 55) Vznik nového propria neprovází změna slovtvorné struktury fundujícího apelativa. Dříve byla proprializace chápána jako pouhá funkční transpozice již existujícího jména obecného do třídy jmen vlastních (např. *písek* → *Písek*). Ovšem dnes je třeba ji chápat obširněji jako specifikaci všech složek (prvků) z obecného jména užitých k plnění specifických funkcí jména vlastního. Z tohoto důvodu může

---

⁵ Přesněji jde o akronymum, což je „zkratkové vlastní jméno vzniklé spojením začátečních písmen několika slov, iniciálové vlastní jméno“. (Lotko, E. 2005, s. 12)

proprializace proběhnout např. i u metafory typu *Plachta* ve smyslu rozlehlého rovinatého pozemku. (srov. Šrámek, R., 1999, s. 55; ESČ, 2002, s. 347)

Jako další příklady lze uvést příjmení jako *Sova*, *Tlustý*, mnohé názvy měst (*Polička*, *Klobouky u Brna*, *Slaný*) a jména z mnoha dalších oblastí (periodikum *Právo*, kino *Svět*). Opět dochází k modifikaci, v tomto případě se proprializované apelativum posléze píše s počáteční majuskulí.

Obdobným procesem, ale založeným na vztahu proprium → proprium je transonymizace (např. město *Náchod* → kino *Náchod*). Podle tříd a podtříd výsledných vlastních jmen se ještě rozlišuje: antroponymizace (např. toponymum *Světlá* → příjmení *Světlá*) a toponymizace (např. antroponymum *Bohdal* → toponymum *Bohdal* (název obce)). (srov. ESČ, 2002, s. 347)

2 DEKLINACE ANTROPONYM

2.1 ÚVOD (OBECNÝ ZÁKLAD)

Vlastní jména domácího původu se zařazují ke skloňovacímu apelativnímu vzoru podle svého rodu a zakončení, jež má jméno ve vyslovované podobě, tj. deklinace proprií vychází z apelativního systému českého jazyka. Avšak v některých případech se vzhledem ke specifičnosti proprií v oblasti rodu a čísla využívá okrajových způsobů skloňování, o čemž se přesvědčíme později. (srov. MČ 2, 1986, s. 350)

Čeština představuje silně flexivní typ jazyka, a proto je pro ni charakteristická bohatá rozmanitost a složitost deklinačního systému. (srov. Lamprecht, A. – Šlosar, D. – Bauer, J., 1986, s. 133) Pod tímto tlakem dochází k morfologické adaptaci

většiny cizích vlastních osobních jmen, v menší míře i jmen zeměpisných. (srov. MČ 2, 1986, s. 350)

„Skloňování cizích vlastních jmen se v češtině řídí především podle jejich podoby vyslovované.“ (MČ 2, 1986, s. 350) Ovšem nejen fonická, ale i grafická podoba, která může být výrazně disparátní, ovlivňuje tvaroslovné paradigma proprií, a proto se řídí deklinace přejatých jmen z důvodu snazšího nebo vhodnějšího začlenění i podle psaného obrazu slova, jenž zároveň napomáhá snáze identifikovat prvotní podobu jména. Je tomu tak hlavně v takové situaci, kdy na konci tvaru Nsg (a většinou i tvarotvorného základu) není korespondence foném – grafém, která bývá obvykle v češtině. Aby nedocházelo na základě odlišnosti v grafické a fonické podobě k přiřazování jmen ke dvěma různým skloňovacím typům, je třeba, aby psaná forma jména co nejlépe kopírovala formu vyslovovanou. V určitých případech se tedy přizpůsobí grafika výslovnosti (např. *Casablanca* – Gsg *Casablanky*). Někdy se však rozdílu vyhnout nelze a je nutné akceptovat paralelně podoby obě (např. *Rochefort*, vysl. [rošfór] – Gsg *Rochefortu*, vysl. [rošfóru]). Při deklinaci se také respektuje skutečnost, že jméno může být ve fonické podobě zakončeno na vokál, ale v podobě grafické na konsonant (např. *Marat*, vysl. [mara]), nebo naopak ve fonické na konsonant, ale v grafické na vokál (např. *Klondike*, vysl. [klondajk]). Tato diskrepance se často řeší mechanickým připojením koncovky k nominativnímu tvaru, a to buď koncovky substantivní (např. *Sardou* – Gsg *Sardoua*, *Delacroix* – Gsg *Delacroixe* atd.), nebo zájmenné (např. *Jenö* – G, A sg *Jenöho*, D *Jenömu*, L, I *Jenöm*). (srov. MČ 2, 1986, s. 350)

U cizích jmen ženského rodu, jejichž zakončení ve výslovnosti neodpovídá žádnému ženskému českému skloňovacímu vzoru, si jazyk často pomáhá tvaroslovným počestěním, které spočívá v zařazení jména ke vzoru „žena“ s nominativní koncovkou *-a*. (srov. Knappová, 2006, s. 72) Např. z francouzského jména *Louise* utvoří české *Louisa*, vysl. [lujza]. Systém českých jmen vyžaduje deklinaci, mnohdy ji vyžaduje i kontext, tudíž původní nesklonnost přetrvává u přejatých jmen jen výjimečně, a to zpravidla jako variantní možnost, např. u jmen

zakončených na konsonant (*Ester* – Isg s *Esterou* i s *Ester*).⁶ (srov. MČ 2, 1986, s. 351; Váhala, F., 1963, s. 169)

2.2 MASKULINA

Do skupiny maskulin zakončených ve výslovnosti na samohlásku náleží menší počet jmen domácího původu (hlavně příjmení) a mnohem větší počet jmen původem cizích, z nichž mnohá jsou vzhledem ke zvyklostem v českém jazyce neobvykle zakončena. Při skloňování se užívají soubory deklinačních formantů všech substantivních vzorů pro životná maskulina. Jména, která jsou zakončena na přední samohlásky, užívají také soubor formantů zájmených, a to singulárových koncovek G, A *-ho*, D *-mu*, L, I *-m*, jež se shodují s koncovkami dlouhých tvarů adjektivní flexe. Formanty se připínají k tvarotvornému základu, který je buď bez koncového vokálu (ten se při deklinaci odsouvá u jmen domácích a u jmen cizích, jež jsou i v grafické podobě zakončena stejně jako jména domácí, tj. zejména na *-a*, *-o*, popř. také na *-e*), nebo je roven Nsg (především u jmen cizích, téměř vždy pak u jmen, jež končí dlouhou samohláskou).⁷ (srov. MČ 2, 1986, s. 357)

2.3 MASKULINA DOMÁCIHO PŮVODU ZAKONČENÁ NA [E], [É]

Pro možnost srovnání nejprve uvedeme obecné zásady pro skloňování jmen domácího původu. Jména zakončená ve fonické i grafické podobě na *-e*, *-ě* se bez ohledu na to, zda koncové hlásky předchází tvrdá, měkká nebo obojetná souhláska, tradičně skloňují podle vzoru „soudce“ (např. Nsg *Nevole*, *Purkyně*, *Skamene*, Gsg *Nevole*, *Purkyně*, *Skamene*) V současnosti se u těchto jmen, především pokud

---

⁶ Zakončení na *-a* v Nsg se vlivem deklinace stalo v běžné mluvě obvyklým jevem a bývá kodifikováno jako spisovná varianta (*Dagmar*, nově i *Dagmara*). (srov. MČ 2, 1986, s. 351)

⁷ U nepočetné skupiny jmen antických je tvarotvorný základ rozšířen a některá další přejatá jména (hlavně ta francouzská) zakončená v grafice na souhláskové písmeno mají základ deklinačních tvarů stejný jejich psané podobě Nsg. (srov. MČ 2, 1986, s. 357)

koncové samohlásce předchází tvrdá nebo obojetná souhláska, prosazuje právě již výše zmíněné tzv. zájmenné skloňování, což tedy znamená, že za celé jméno se dosazují zájmenné koncovky, z něhož je lépe rozpoznatelná základní podoba jména.⁸ Příjmení, která vznikla z apelativ skloňovaných podle vzoru „kuře“ (např. *Poupě, Hrabě, Dítě*), můžeme také skloňovat podle vzoru „soudce“, ale na základě jejich původu je lze rozšířit o kmenotvornou příponu *-et-* (např. G, A sg *Poupěte* (i *Poupě*), *Hraběte* (i *Hrabě*), *Dítěte* (i *Dítě*)).⁹ (srov. MČ 2, 1986, s. 359)

2.4 MASKULINA PŘEJATÁ (CIZÍHO PŮVODU)

K tomu, abychom mohli v samotném výzkumu odhalovat, k jakým morfologickým adaptacím přejatých antroponym v současném jazykovém úzu¹⁰ dochází, potřebujeme znát kodifikovaná pravidla pro jejich deklinaci. Třídění způsobu skloňování přejatých vlastních jmen mužského rodu (i následujícího ženského rodu, viz. kap. 2.5) vychází zejména z MČ 2 (1986). Srovnání např. PMČ (2002); Váhala, F., (1963). Uvedené příklady jmen nalezneme tamtéž.

2.4.1 Jména zakončená ve výslovnosti i grafice na -e

Podstatné je, že se tato jména neskloňují všechna stejným způsobem. Předchází-li koncovému *-e* souhláska tvrdá nebo obojetná (s výjimkou *s, z*), skloňují

---

⁸ Přestože u jmen, v nichž předchází koncové samohlásce *-e* měkká souhláska, není zájmenné skloňování zatím kodifikováno, nelze jej dnes již, jak uvádí internetová jazyková příručka Ústavu pro jazyk český nebo Váhala, hodnotit jako chybné. (např. G, A sg *Nevoleho, Purkyněho, Skameneho, D Nevolemu, Purkyněmu, Skamenemu, L, I Nevolem, Purkyněm, Skamenem*) Uvádějí, že u některých frekventovanějších a známějších jmen se zájmenný způsob deklinace prosadil jako základní. (srov. dostupný z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=322>, 15. 3. 2010; Váhala, F., 1963, s.180–181)

⁹ „Způsob skloňování záleží zejména na rodinné tradici.“ (dostupný z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=322>, 15. 3. 2010)

¹⁰ Jazykový úzus (jazykový obyčej) je souhrn jazykových prostředků, které jsou používány v reálné komunikaci, jež může být individuální nebo kolektivní. Na většinovém úzu uživatelů jazyka je založena jazyková norma, která je nepsaným standardem obvyklého a správného užívání jazyka. (srov. Lotko, E., 2005, s.56–57)

se podle vzoru „pán“ (příčemž se koncové *-e* v ostatních pádech před deklinačními formanty odsouvá), např. *Dante, Jorge* dle španělské výslovnosti [chorche], *Linde, Palme, Nuschke* atd. U všeobecně známých jmen je tento způsob deklinace ustálen, ovšem nově se objevují jména, bez tradice, jež se tomuto způsobu vzpírají a stále více se u nich uplatňuje (stejně tak jako u jmen domácího původu) skloňování podle adjektiv – mechanické připojování zájmenných koncovek k tvaru Nsg, např. Gsg *Danta* i *Danteho*, *Jorga* i *Jorgeho*, *Linda* i *Lindeho* atd. Jak již bylo řečeno, hlavní předností pronominální deklinace je, že ze všech pádových tvarů je zřetelná prvotní podoba jména. Otázce kodifikace zájmenného skloňování se věnujeme v poznámce č. 8.

V případě, že koncovému *-e* předchází měkká souhláska nebo *-s, -z* zařazují se ke vzoru „soudce“. Stejně jako u předchozího typu také stále častěji proniká sklonění podle pronomin, např. *Nietzsche* vysl. [nýče], *Croce* vysl. [kročce], *Miškeje, Veronese, Lače* – Gsg *Nietzsche* i *Nietzscheho*, *Croce* i *Croceho*, *Miškeje* i *Miškejeho* atd.

2.4.2 Jména zakončená ve výslovnosti na [é] a v písmu na *-é, -ée* či *-ee*

V dřívější době se skloňovala podle tvrdého vzoru „pán“, ovšem dnes tento způsob zastínila deklinace pomocí zájmenných formantů, např. franc. *André* – *Andrého*, port. *Pelé* – *Pelého*, švéd. *Linné* – *Linného*, špan. *José* – *Josého* atd. Původní skloňování si ponechala jen některá (zejména) francouzská jména, např. *Mallarmé* – *Mallarméa*, *Doré, Dupré* aj., a také jména zakončená v psané podobě na *-ée* nebo *-ee* (u nichž se poslední písmeno, zvané koncové němé *-e*, před pádovými koncovkami vypouští), např. *Mérimée* – *Mériméa*, *Coppée* – *Coppéa*.¹¹

---

¹¹ Ovšem i u těchto jmen nyní vedle deklinace podle vzoru „pán“ v jazykovém úzu koexistuje varianta s přidanými zájmennými koncovkami, např. Gsg *Mallarméa* i *Mallarmého*, *Meriméa* i *Merimého*.

2.4.3 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na samohlásku odlišnou

Jména tohoto typu, především ta všeobecně méně známá, se skloňují pomocí zájmenných koncovek přidávaných za celé jméno, opět z již zmíněného důvodu, aby byla z pádových tvarů patrná základní podoba jména. Např. dánské jméno *Nexø* vysl. [nexe] – *Nexøho* vysl. [nexeho], jméno původem finské *Haanpää* vysl. [hánpé], maďarské *Ernő* vysl. [erné] atd. Vzhledem ke svému, pro český jazyk netypickému zakončení zůstávají ve spojení s jiným jménem často nesklonná. Jména, která se vyskytují častěji (hlavně francouzská), se vedle zájmenného způsobu skloňují i podle vzoru „pán“ nebo „muž“. Antroponyma zakončená v grafické formě na *-ieu* náleží ke vzoru „pán“, např. *Richelieu* vysl. [ryšelje/ryšeljé] – *Richelieua* i *Richelieuho*. Podle vzoru „muž“ se skloňují jména zakončená na *-ay*, *-aye*, *-ey*, např. *Delaunay* vysl. [delone] – *Delaunaye* vysl. [deloneje] i *Delaunayho*.

2.4.4 Jména zakončená ve výslovnosti na [e] či [é] a v písmu na souhlásku

Jména, která jsou ve výslovnosti zakončená na [e] či [é] a v psané podobě pak na souhlásku, bývají nejčastěji francouzského původu (obvykle zakončená na souhlásky *-t*, *-r*, *-s*, *-z*, *-x*), u kterých se před deklinačními formanty toto písmeno vyslovuje. Jména se základem na tvrdou souhlásku se řadí ke vzoru „pán“, např. *Daudet* vysl. [dode] – *Daudeta* vysl. [dodeta], stejně tak *Maigret* vysl. [megre] – *Maigreta* vysl. [megreta], *Rabelais* vysl. [rable/rablé], ostatní pak ke vzoru „muž“, např. *Lamennais* vysl. [lamne] – *Lamennaise* vysl. [lamneze], podobně *Boulez* vysl. [bule/bulé] – *Bouleze* vysl. [buleze/buléze].

2.5 FEMININA

Do skupiny osobních vlastních jmen ženského rodu náležejí mnohá rodná jména a příjmení původu domácího i cizího, zakončená v Nsg převážně na vyslovovanou samohlásku, řidčeji na souhlásku. Jak už bylo zmíněno v úvodu (srov. kap. 2.1), jména původem cizí bývají pod silným tlakem flexivního charakteru českého jazyka často tvarově, popř. i pravopisně počeštěna. Při skloňování feminin se uplatňují čtyři soubory deklinačních formantů. Substantivní vzory „žena“ a „růže“ pro rodná jména a adjektivní vzory „mladá“ a „jarní“ pro deklinaci příjmení.

2.5.1 Rodná jména zakončená na samohlásku [e], [é]

Jména cizího původu, ve kterých předchází koncovému *-e/-é* ve výslovnosti tvrdá nebo obojetná souhláska, se řadí ke vzoru „žena“. Pokud mají v češtině obdobu na *-a* (existence počeštěných podob feminin viz. kap. 2.1), pak se skloňují, např. něm. *Mathilde* (čes. *Matylda*) – Gsg *Mathildy*. Pokud tuto podobu nemají, jako např. írán. *Afsáne* – Gsg *Afsány*, mohou zůstat i neskloňována. Na otázku zda skloňovat, či neskloňovat tato jména nelze nalézt přímočarou odpověď. Volbu ovlivňuje více faktorů. Závisí na typu komunikátu, pojmenovávané osobě i okruhu respondentů. Jaká tendence převládá v dnešním úzu, se pokusíme reflektovat ve výzkumu.

Specifickým typem jsou antická jména, např. *Afrodite*, *Psyche*, *Kirke*, *Thisbe*,¹²

z nichž skloňujeme podle uvedeného vzoru „žena“ zejména ta, která mají v jazykovém úzu vyšší frekvenci výskytů (Gsg *Afrodity*, *Psychy*, *Kirky*, *Thisby*). Některá z nich mají ve skloňovaných tvarech rozšířenou tvarotvornou bázi

---

¹² Krátká pravopisná forma koncových samohlásek vychází z Pravidel českého pravopisu; pokud chceme zachovat původní délku koncových samohlásek, můžeme psát i *Afrodité*, *Psyché*, *Kirké*, *Thisbé*. (srov. dostupný z WWW <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=351>, 29.3.2010)

o kmenotvornou příponu, což respektuje původní latinské paradigma, např. Nsg *Dido* – Gsg *Didony*. Ovšem i jména původem antická se mohou ponechávat nesklonná.

Zbývají jména, ve kterých se před koncovým *-e*, nebo v psané podobě před koncovou dvojhláskou *-ie* nachází měkká, popř. obojetná souhláska. Ta se skloňují podle vzoru „růže“, např. Nsg *Beatrice* vysl. [beatryče] – Gsg *Beatrice* (výslovnost je totožná s nominativním tvarem).

2.5.2 Problematika příjmení

V jazykovém systému češtiny se cizí příjmení ženského rodu zpravidla **přechylují**. Podoba ženského příjmení je nejčastěji tvořena pomocí sufixu *-ová/á*, který se přidružuje k příjmení mužskému. Je nezbytné zdůraznit, že přechylování není v běžné jazykové komunikaci, včetně užívání ve sdělovacích prostředcích, v knihách atd., povinností v tom smyslu, že by bylo nařízeno zákonem, vyhláškou nebo nějakým předpisem. Pro český jazyk je „přirozené“, vychází z jeho strukturních vlastností – užívání koncovek k vyjádření různých gramatických významů. (srov. Knappová, M., 1992, s. 31–38) Mluvnice a jazykové příručky s přechylováním počítají jako se součástí gramatického systému a doporučují příjmení cizího původu přechylovat.^{13 14}

Účelem je snaha vyhnout se nejednoznačným sdělením a významovým nejasnostem. Příkladem může být věta: *Dnes večer přijede Smith do Prahy.* – Přijede muž nebo žena? Přechýlená podoba má to pozitivum, že z ní je okamžitě patrné pohlaví nositele. Nemusí se pak využívat tzv. „opěrných“ slov, určujících nutný pádový tvar (např. *Dnes večer přijede slavná Smith do Prahy.*), která mohou v textu působit redundantně. Problém se srozumitelností budeme mít i u věty typu: *Stone*

¹³ Srov. např. Váhala, F., 1963, s. 187–188; PMČ, 2002, s. 123 aj.

¹⁴ „Jazykovědci zde mají pouze funkci poradní; ověřují, doporučují, leč nenařizují – pokud autor doporučení nerespektuje, je to pouze jeho, a to právně nepostizitelná záležitost, za niž jej nemá kdo „trestat.““ (Knappová, M., 1992, s. 36)

pomohla Roberts. – Nevíme s jistotou, kdo komu pomohl, tedy které jméno plní roli agentu, které patientu. Musíme brát na vědomí, že skloňovat se dají pouze přechýlená jména (náležející ke vzoru „mladá“), jak je evidentní z uvedeného příkladu.

Pouze podotknu, že se liší přechylování v rámci běžné komunikace a v oficiálních dokumentech právní povahy, ve kterých se musí řídit dle určitých pravidel, stanovených zákony. Téma přechylování je velice obsáhlé, a protože není stěžejním předmětem této práce, bylo by neúčelné se mu věnovat podrobněji.

Existují ovšem i příjmení, která se díky jedinečnosti a všeobecné známosti jejich nositelek dostala do povědomí uživatelů českého jazyka v originální podobě, což zamezuje nedorozumění, a dle tradice zůstávají většinou nepřechýlená, např. *Edith Piaf* nebo *Tina Turner*. (srov. Knappová, M., 1992, s. 31–38)

V jaké formě se v úzu vyskytují příjmení, v nepřechýlené podobě zakončená na *-e/-é*, bude znázorněno ve výzkumu na několika příkladech (viz. 4.3.4).

3 POČÍTAČOVÝ PROGRAM PRO EXCERPCI JAZ. MATERIÁLU

3.1 JAZYKOVÝ KORPUS

Vhodnou databází pro získávání jazykového materiálu, jenž bude analyzován ve výzkumu adaptací přejatých antroponym, je jazykový korpus. „Povaha poznání jazyka založeného na korpusovém výzkumu a analýze se „... ukazuje jako bezprecedentně hlubší a přesvědčivější než cokoliv, co bylo k dispozici ještě nedávno, v době předkorpusové.“ (Čermák, F. – Blatná, R., 2006, s. 9)

Korpusem se v lingvistice rozumí ucelený soubor textů, neboli dokladů autentického užití přirozeného jazyka. Je to zdroj informací, jenž slouží k mnohostrannému studiu jazyka. Časově náročné a namáhavé ruční zpracovávání

materiálu, které bylo obvyklé v dřívějších dobách, dnes minimalizovaly počítače. Korpus je jimi obhospodařovaný a texty jsou ukládány do elektronické podoby. V případě mluveného jazyka se zaznamenávají přepisy mluvy. Především rychlost vyhledávání se stala hlavní předností počítačově zpracovaného korpusu, díky které zastává významné místo ve výzkumné práci. (srov. Šulc, M., 1999, s. 9)

V roce 1994 byl založen Ústav Českého národního korpusu {dále jen ÚČNK} na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, jehož činností byl zahájen akademický projekt Český národní korpus {dále jen ČNK}, který se zaměřuje především na psanou češtinu. Ústav má na starosti budování korpusu, jeho rozvoj a činnosti související, zejména v oblasti výuky a rozvíjení korpusové lingvistiky. (srov. dostupný z WWW http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php, 30. 3. 2010)

3.2 VZNIK KORPUSU

Při výstavbě korpusu je primárním úkolem získání textů v elektronické podobě, nejvýhodněji přímo od nakladatele nebo vydavatele. V ÚČNK je proto největší úsilí věnováno právě této formě excerpce materiálu. Druhou možností je skenování, ovšem nevýhodou této metody je časová a finanční náročnost. Na posledním místě stojí ve frekvenci užívání přímý ruční přepis, který se uplatňuje pouze u textů tak malých, že by se je nevyplatilo skenovat. Všechny texty je nutné evidovat v databázi, kterou pracovníci ÚČNK pro tento účel připravili. Během práce s textem se v ní zaznamenávají všechny relevantní informace, vypovídající o typu textu a jeho zpracování. Původní verze textů se ukládají do archivu ČNK. Texty v této surové podobě je posléze třeba převést do jednotného formátu a označkovat je (otagovat) sadou značek (tagů) lingvistické anotace, určujících gramatické kategorie. Poté se textu přiřadí odpovídající „hlavička“ (header), která obsahuje několik nejdůležitějších informací, např. textový typ, žánr nebo rok vydání. Než se vše přeneso do hlavní evidenční databáze, je nutná závěrečná kontrola. Posledním krokem je konverze textu do korpusem vyžadovaného jednotného

formátu, v tomto případě do SGML.¹⁵ Následně je materiál zařazen do textové banky ČNK. (srov. Šulc, M., 1999, s. 52–60)

3.3 PRÁCE S KORPUSEM

Ke studiu korpusu a získávání hledaných informací slouží korpusový manažer – pro český jazyk se využívá zejména vyhledávací program Bonito. Základní formou a zdrojem studia, kterou program po zadání nabídne, je konkordance, tj. soupis všech výskytů hledané lexikální jednotky v kontextu. Hledané slovo nebo slovní spojení je obvykle uprostřed řádku a kontext, jenž můžeme libovolně rozšiřovat pomocí nastavení v Bonitu, se rozbíhá na obě strany. Podle potřeby můžeme zjistit také frekvenci distribuce nebo další statistické informace. Pomocí manažeru se dají excerpovaná data dále zpracovávat, např. abecedně třídit. (srov. Čermák, F. – Blatná, R., 2006, s. 9–12; Šulc, M., 1999, s. 20)

V korpusu budeme zadávat dotazy podle vyhledávacího vzoru lemma ([lemma="antroponymum v Nsg"]), což je „slovní tvar, který je dohodou vybrán „... jako reprezentující celé paradigma... pro substantiva je to typicky Nom sg. ...“ (Šulc, M., 1999, s. 77) Následně výsledky manuálně překontrolujeme, abychom odhalili případné chyby, překlipy nebo morfologické odchylky.

3.4 KORPUS SYN2006PUB

Dostupných korpusů je několik. Existují synchronní korpusy psaného nebo mluveného jazyka, diachronní DIAKORP a paralelní korpus InterCorp. Pro nás bude

---

¹⁵ Standard generalized Markup Language = Standartní generalizovaný značkovací jazyk. SGML je „... mezinárodní standard pro popis a značkování elektronických textů ..., které jednotným způsobem opatřují strojově čitelný text dodatečnými strukturními a jinými informacemi (značkami), a ty pak slouží jako prostředek k jeho explicitní interpretaci (týkající se jen formy, nikoli obsahu)“. (srov. Šulc, M., 1999, s. 59)

podstatný synchronní korpus výhradně psané publicistiky SYN2006PUB o rozsahu 300 milionů textových slov (tokens).¹⁶ Texty pocházejí z období, které začíná listopadem roku 1989 a končí závěrem roku 2004. Je nutné zdůraznit, že korpus SYN2006PUB neusiluje o reprezentativnost, což znamená, že není složený „...proporcionálně z textů tak, aby jejich složení odráželo buď sledovaný žánr, oblast nebo celé univerzum jazyka, a tedy všech jeho promluv“. (Čermák, F. – Blatná, R., 2006, s. 10) Složení korpusu je nevyvážené, jak podle data vydání, tak podle druhů titulů. Je vhodný zejména pro uživatele, kteří potřebují mít pro svou práci k dispozici velký objem dat, tedy právě i pro nás. (srov. dostupný z WWW <http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2006pub.php>, 30. 3. 2010)

3.5 OMEZENOST KORPUSU

Musíme brát na vědomí, že korpus je v jistém smyslu omezený, o čemž se přesvědčíme v praxi při vytváření materiálové základny pro výzkum. Jak konstatuje i Tušková, J.M., (2006, s. 20) o korpusu SYN2000: „Korpus, byť stomilionový, je určitým neúplným souborem textů, a tedy slov a jejich tvarů“. I přesto, že korpus SYN2006PUB je o 200 milionů slov rozsáhlejší a jeho lemmatizace a tagování je v porovnání se SYN2000 (i s korpusem SYN2005) v mnohém vylepšené, stále není „dokonalý“ a chyby, např. právě ve zmíněné lemmatizaci nebo v tagování, se objevují (viz. výzkum).

Pokud je po zadání dotazu ([lemma=“antroponymum v Nsg“]) výsledkem nulový výskyt, měli bychom si uvědomovat, že nulová frekvence nemusí znamenat, že jméno a jeho gramatické kategorie neexistují. (srov. Tušková, J.M., 2006, s. 21) Stává se, že po opětovném zadání dotazu ve tvaru [word=“antroponymum v Nsg“]¹⁷ nabídne korpus více výskytů, ve kterých se poté často objevují jména, jimž je

---

¹⁶ V době, kdy jsme prováděli excerpci materiálu pro náš výzkum byl korpus SYN2006PUB nejaktuálnějším dostupným synchronním korpusem. Dne 7. 9. 2010 byl zveřejněn korpus české publicistiky z let 1995–2007, SYN2009PUB o velikosti 700 milionů textových slov. (srov. dostupný z WWW <http://ucnk.ff.cuni.cz>, 7. 5. 2010)

¹⁷ Word = konkrétní podoba slova užitá v textu.

přiřazen tag X, který v závislosti na pozici znamená buď neurčitelný slovní druh, slovní tvar, jenž nebyl rozpoznán, libovolný rod, nebo číslo atd., z čehož vyplývá, že tyto konkordance nebyly zařazeny do deklinačního paradigmatu vyhledávaného jména. Tento stav nevyovídá zákonitě o tom, že by tam nemohly patřit. Příčinou může být pouze nedůsledné přiřazení morfologické značky.

Tušková, J.M., (2006, s. 23) připomíná též tvrzení Uhlířové, L. (2004, s. 16–24), která „... ve svém článku uvádí, že při posuzování nenulových výskytů si musíme uvědomit, že korpusová data podávají informaci o stavu úzu a gramatický jev v nich doložený nemusí být „gramatický“ ve smyslu „správný“, „náležitý“.¹⁸

4 VÝZKUM

4.1 ÚVOD

Vybrali jsme celkem 40 jmen původem z různých cizích jazyků zakončených v grafické podobě na *-e/-é* nebo ve fonické podobě na [e] či [é]. Nejprve vždy zmíníme jména s vyslovovaným koncovým *-e* a posléze ta s fonickou hláskou odlišnou. V abecedním pořadí budeme na každém z nich pozorovat dodržování kodifikovaných pravidel pro deklinaci přejatých antroponym ve veřejném úzu. Členění antroponym bude odpovídat řazení jmen v teoretické části práce. Nejprve se seznámíme s výsledky výzkumu v oblasti maskulin, a to deseti jmen rodných a deseti příjmení. Následovat budou feminina, ve stejném početním zastoupení a rozvržení. Výběr jednotlivých antroponym byl inspirován a proveden na základě jejich výskytu v současných médiích (periodický tisk, časopisy, internet). Druhým separačním kritériem, jemuž výběr jmen podléhal bylo, aby výsledky jejich hledání z korpusu reflektovaly různé možnosti skloňování, s nimiž jsme byli obeznámeni. U

---

¹⁸„Autorka se vyjadřuje především ke vztahu mezi četností výskytu a jeho normativností, příp. kodifikovaností.“ (Tušková, J.M., 2006, s. 23)

příjmení ženského rodu se zaměříme na frekvenci užití jmen v původním znění v komparaci se jmény přechýlenými.

Každé proprium bude uvedeno ve správné grafické podobě, doplněné českou výslovností.¹⁹ Tabulka bude obsahovat počty a varianty nalezených výskytů (pádových tvarů)²⁰ jmen z korpusu SYN2006PUB. V následujícím komentáři zhodnotíme výsledky vyplývající z tabulky. Náš výzkum mají reprezentovat pouze antroponyma, a proto výskyty, které budou identifikovány, např. jako apelativizovaná nebo proprializovaná jména, nebudeme zahrnovat do tabulky, ani nebudou podléhat analýze deklinačního systému. Pouze na jejich existenci upozorníme prostřednictvím komentáře.

Jak už jsme předeslali v samotném úvodu naší práce, uvědomujeme si, že prostřednictvím analýzy zmíněného počtu vybraných antroponym nelze obsáhnout problematiku morfologických adaptací v úplnosti. Pokusíme se o reflexi, jejíž hlavní předností by měl být fakt, že materiálovou základnu tvoří reálné záznamy současného jazyka. Budeme se tedy snažit zachytit aktuální tendenci způsobu užívání přejatých antroponym.

---

¹⁹ „Počeštěná“ výslovnost antroponym v hranatých závorkách je převzata z jazykových příruček: Kučera, J. – Zeman, J., 1998; Zeman, J., 2000; 2003; 2006; Honzáková, M. – Romportl, M., 1981; MČ 2, 1986. Výslovnost cizích jmen je problematická. Stejná jména jsou užívána v různých zemích, které je adaptují do svého systému a fonická podoba se může lišit.

²⁰ S výjimkou vokativu, v českém jazyce tradičně užívaného k oslovení, jenž se neúčastní větých v ztahu. (srov. Lotko, E., 2005, s. 124)

4.2 MASKULINA

4.2.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

1. ANDRÉ

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *André*, vysl. [andré/andre]²¹

SYN2006PUB		
nominativ	<i>André</i>	743
genitiv, akuzativ	<i>Andrého</i>	137
	<i>André</i>	199
dativ	<i>Andrému</i>	10
	<i>André</i>	18
lokál	<i>Andrém</i>	7
	<i>André</i>	6
instrumentál	<i>Andrém</i>	41
	<i>André</i>	55
	<i>Andrému</i>	1

Nominativ francouzského jména se objevuje pouze v jedné náležité formě *André*, jenž je v grafické i fonické podobě shodně zakončená na [é], což znamená, že proprium se skloňuje pomocí zájmenných koncovek, popř. zůstává nesklonné. (srov. Zeman, J., 2003, s. 17) Nejfrekventovanější bylo spojení s příjmeními *Breton*, *Gide* a *Maurois*.

V souladu s kodifikací je užíván tvar genitivu/akuzativu. V korpusu převládají doklady nesklonné podoby jména.²² Stejně tomu tak je i u dativu. V případě lokálu je užití velmi vyrovnané, o pouhý jeden výskyt je četnější záznam

²¹ Jazykové příručky se v uvádění výslovnosti jména liší. Variantu s kvantitou u koncové samohlásky jsme čerpali ze Zemana, J. (2003, s. 30). Druhou podobu bez kvantity jsme objevily ve slovníčku výslovnosti cizích jmen: Honzáková, M. – Romportl, M., 1981, s. 42.

²² Jak dokládá MČ 2 (1986, s. 351): „Zařazujeme-li do češtiny pojmenování cizince, mohou ve spojení rodného jména a příjmení zůstat nesklňována rodná jména na [-i], [-e], [-o], [-u], jestliže se skloňuje příjmení (*Charlie Chaplina*, *Giuseppe v erdiho* ap.), kdežto příjmení zůstávají tvarově neobměňována výjimečně.“

André. Instrumentál se vyznačuje stejnou tendencí, převažuje opět původní podoba jména v kombinaci s příjmením určujícím pádový tvar. Zřetelnou chybou v tvarosloví je užití tvaru *Andrému* v instrumentále. Ve dvou výskytech (genitiv/akuzativ a instrumentál) nebylo ve spojení rodného jména a příjmení skloňované ani jedno z nich, což identifikujeme také jako chybné.

Zkoušeli jsme vyhledávat i záznamy, které by náležely k deklinaci podle vzoru „pán“, jež se zpravidla objevovala v dřívější době, ale i po zadání konkretizovaného dotazu [lemma=“*Andréa*“], tedy tvaru, jenž by měl odpovídat genitivu/akuzativu, korpus nenabídl žádnou konkordanci. Vyskytl se jeden záznam jména v G/A sg *Andréa*, ovšem šlo o příjmení a ne rodné jméno, a proto není zařazen do tabulky, stejně jako tvary v nominativu, jenž se objevily v dalších čtrnácti výskytech.

Některá francouzská jména mohou v ortografické rovině působit uživateli českého jazyka určité problémy související např. s diakritickými znaménky, která obsahují a čeština je nepoužívá. Ovšem na rozdíl od nich je jméno *André* relativně průhledné a na komplikace v pravopisné podobě jsme nenarazili. Je nutné podotknout, že po zkontrolování konkordancí jsme zjistili, že 67 výskytů vypovídá o americkém tenistovi, jehož rodné jméno se ve správné podobě píše s krátkou koncovou samohláskou – *Andre Kirk Agassi*. Tyto výskyty jsme též zahrnuli do tabulky, jelikož i přesto, že jde o jméno autorem původně napsané s chybně uvedenou kvantitou (nebo chybně zaznamenané v textové bance korpusu), pádové varianty propria *André* neztrácí svou váhu pro výzkum.

Jak bylo uvedeno výše, prioritou našeho výzkumu jsou pouze antroponyma, a z toho důvodu byly mnohé další výskyty propria *André* vytříděny. Zpravidla se vyskytovala v nominativu. Patřilo mezi ně např. označení pro odrůdu vína, nakladatelství, galerii, firmu nebo noční bar.

2. ANTE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Ante*, vysl. [ante]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Ante</i>	85
genitiv, akuzativ	<i>Anteho</i>	17
	<i>Ante</i>	24
dativ	<i>Ante</i>	5
instrumentál	<i>Antem</i>	3
	<i>Ante</i>	5

Chorvatskému jménu *Ante* předchází ve výslovnosti tvrdá souhláska, a proto by se mělo, dle jazykových příruček, skloňovat podle vzoru „pán“. Přičemž v ostatních pádech by mělo dojít k odsunutí koncového *-e*.

Po zadání [lemma=“Ante“] korpus nabízí pouze 85 nominativů. Bylo nutné zadávat opakovaně konkrétní dotazy na další pádové tvary jména. V genitivu/akuzativu se v největší míře (24) vyskytuje jméno v původní podobě v kombinaci s vyskloňovaným příjmením. Druhé místo náleží variantě se zájmennou koncovkou – *Anteho* (17), což potvrzuje progresivní pronikání tohoto způsobu deklinace do jazykového úzu. Na dotaz ve tvaru [lemma=“Anta“], který by podle vzoru „pán“ představoval genitiv/akuzativ, reagoval korpus nulovým výskytem. Dativ je reprezentován pouze pěti výskyty v deklinaci nezměněné formě. V žádné konkordanci nefigurovalo jméno v lokálu. Instrumentál je stejně jako genitiv/akuzativ čteněji užit v nevyskloňované formě – *Ante* (5). Podoba instrumentálu vzoru „pán“ je homonymní s instrumentálem, tvořeným zájmennou koncovkou, což nám z omezeného kontextu znemožňuje přesně určit, jaké deklinace bylo užito. Pokud bychom měli k dispozici větší část textu, v níž by se proprium opakovaně objevovalo i v jiných pádových tvarech, měli bychom větší šanci rozpoznat, k jakému způsobu deklinace se autor přiklání. Obdobná situace se bude v následujících jménech opakovat.

Rodné jméno *Ante* bylo nejčastěji ve spojení s příjmením *Markovič*, *Pavelič* a *Jelavič*. Úmyslně jsme opomenuli *propria*, která pojmenovávala folklórní soubor a hudební desku.

3. ENDRE

Tab. 3: Výskyt tvarů vlastního jména *Endre*, vysl. [endre]

		SYN2006PUB
nominativ	<i>Endre</i>	77
	<i>Endré</i>	1
genitiv, akuzativ	<i>Endreho</i>	4
	<i>Endre</i>	14
	<i>Endré</i>	1
dativ	<i>Endremu</i>	1
	<i>Endre</i>	1
instrumentál	<i>Endre</i>	1

Maďarské jméno *Endre* je v podobě písemné i výslovnostní zakončené na [e], jemuž předcházející tvrdá souhláska určuje, že by mělo být skloňováno podle vzoru „pán“. Ovšem, jak dokládá Zeman, J. (2006, s. 67) na příkladu jiného maďarského jména *Fekete*, většinou se prosazuje pronominální deklinace.

V korpusu se nejčastěji jméno *Endre* vyskytuje v nominativu (77). V genitivu/akuzativu převládají podoby využívající k určení pádu příjmení (14).²³ Dativ je v užití vyrovnaný, nicméně jde o pouhé dva výskyty celkem, které tedy nelze považovat za příliš reprezentativní. Lokál doložen není a instrumentál se vyskytuje v jednom záznamu v neskloňované podobě. Na základě toho, že se jméno nejfrekventovaněji objevilo pouze v nominativu, nemůžeme tendenci, o které píše Zeman jednoznačně potvrdit.

Antroponymum *Endre* nejčastěji figurovalo ve spojení s příjmením *Nemes*. Registrujeme dvě pravopisné chyby užití jména právě v situaci, kdy následovalo

²³ „Pokud se křestní jméno i příjmení skloňuje zájmenně (**Endre Ady** [endre ady]), bývá tendence skloňovat pouze příjmení (2. pád **Endre Adyho** [endre adyho]).“ (Zeman, J., 2006, s. 67)

zmíněné příjmení. Jednou v nominativu a podruhé v genitivu/akuzativu se na konci chybně vyskytoval dlouhý vokál – *Endré*.

4. ENRIQUE

Tab. 4: Výskyt tvarů vlastního jména *Enrique*, vysl. [enrike]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Enrique</i>	242
genitiv, akuzativ	<i>Enriqua</i>	27
	<i>Enriqa</i>	1
	<i>Enriqueho</i>	9
	<i>Enrique</i>	8
dativ	<i>Enriquovi</i>	1
	<i>Enriquemu</i>	2
	<i>Enrique</i>	3
instrumentál	<i>Enriquem</i>	10
	<i>Enrique</i>	2

Rodné španělské jméno náleží do skupiny antroponym, která mají totožně zakončenou grafickou i fonickou formu jména. Flektivním vzorem je „pán“. Záznamy v tabulce nám dokládají, že v užití jména *Enrique* nezaostává ani deklinace zájmenná. Abychom mohli sledovat celé paradigma jména, bylo nezbytné opakovaně zadávat dotazy na konkrétní pádové tvary, stejně jako tomu bylo již u výše zmíněného jména *Ante*.

U nominativu propria jsme nenarazili na žádnou odchylku od náležité verze *Enrique* (242). Genitiv/akuzativ je reprezentován čtyřmi podobami. Převládá kodifikované sklonění podle vzoru „pán“ – *Enriqua* (27). Na v pořadí druhé pozici stojí podoba se zájmenným formantem – *Enriqueho* (9). V kombinaci s příjmením podléhajícím flexi se nevyskloňované *Enrique* objevilo v osmi konkordancích.

Setkali jsme se s jedním výskytem, v němž došlo k vynechání grafému – *Enriqa*, což je nepřipustné. V ostatních pádech k pravopisným chybám či překlepům nedošlo. U dativu užití jména kolísá mezi podobami: *Enriquovi* (1), *Enriquemu* (2) a nevyskloňovaným *Enrique* (3). Lokál není doložen žádným záznamem. V instrumentálu dominuje použití tvaru *Enriquem* (10) nad v originální podobě ponechané formě *Enrique* (2). Flexe jména odpovídá pravidlům uvedeným v jazykových příručkách (srov. např. Zeman, J., 2002, s. 11).

V korpusu se antroponymum nacházelo také ve funkci příjmení fotbalisty *Luise Enriqua*. Tyto výskyty tudíž nebyly do tabulky zařazeny.²⁴

5. JAIME

Tab. 5: Výskyt tvarů vlastního jména *Jaime*, vysl. [chajme/žajme]²⁵

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Jaime</i>	174
genitiv, akuzativ	<i>Jaimeho</i>	19
	<i>Jaime</i>	6
dativ	<i>Jaime</i>	4
instrumentál	<i>Jaimem</i>	10

U původem románského jména je opět koncová samohláska v psané i vyslovované podobě shodná, příznačné je zájmenné skloňování. Nejčteněji je jméno zastoupeno nominativem *Jaime* (174). V genitivu/akuzativu převažuje zájmenná deklinace – *Jaimeho* (19). V podobě nepodléhající flexi se jméno ve spojení s ohýbaným příjmením vyskytlo šestkrát. Dativ představují pouhé čtyři neskloňované záznamy. Rodné jméno užití v lokálu nedokládala žádná konkordance. Instrumentál představuje deset výskytů se zájmennou koncovkou – *Jaimem*.

²⁴ Nicméně i příjmení vykazovalo shodné tendence ve skloňování jako rodné jméno.

²⁵ První verze odpovídá španělské výslovnosti a druhá výslovnosti portugalské. (srov. Zeman, J., 2002, s. 57 a s. 99)

Narazili jsme na jednu chybu v tvarosloví. Z kontextu bylo patrné, že jde o instrumentál, ale jméno ani příjmení nebylo vyskloňované. Často bylo rodné jméno spojené s příjmením *de Marichalar*. Do tabulky nebyly zahrnuty záznamy týkající se hotelu *Jaime* a ty, v nichž antroponymum *Jaime* označovalo ženu.

6. LASSE

Tab. 6: Výskyt tvarů vlastního jména *Lasse*, vysl. [lase]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Lasse</i>	157
genitiv, akuzativ	<i>Lasse</i>	18
	<i>Lasseho</i>	27
dativ	<i>Lassemu</i>	1
	<i>Lasse</i>	7
	<i>Lase</i>	1
instrumentál	<i>Lasse</i>	8

U severského jména *Lasse* předchází koncovému *-e* souhláska *-s*, a proto se zařazuje ke vzoru „soudce“. Nominativ se vyskytuje bezproblémově v náležité podobě *Lasse* (157). Genitiv/akuzativ ve stejném tvaru *Lasse* (18)²⁶ je méně využívanější než verze se zájmeným formantem – *Lasseho* (27). Dativ, jenž by byl utvořen dle vzoru „soudce“ korpus nedokládá. Jednou je užito skloňování zájmeného – *Lassemu*, v sedmi konkordancích byl pád určen prostřednictvím příjmení. Pouze v dativu se vyskytl jeden ortografický nedostatek, v němž správná podoba jména postrádá grafém – *Lase*. Záznam, který by prokazoval použití lokálu se nevyskytl. Rodné jméno v instrumentálu zastupuje pouze podoba *Lasse* (8) spojená s příjmením, jež určuje danou flexi. Naše záznamy souhlasí s výsledky Zemana, J. (2000, s. 39), který uvádí: „Skloňování jmenné podle vzoru *soudce* u OJ, jejichž kmen je

²⁶ Ve všech záznamech deklinaci podléhalo také příjmení. Není jednoznačně rozpoznatelné, zdali autor opravdu skloňoval rodné jméno podle vzoru „soudce“, nebo jen ponechal jméno (podle jeho názoru) v neskloňované podobě a pád určil příjmením.

zakončen na [s] (**Lasse**) (2. a 4. pád **Lasse** [lase], 3. pád **Lassovi** [lasovi] atd.), bylo řídké“.

Nejfrekventovaněji bylo jméno užitě ve spojitosti s příjmením alpského lyžaře *Lasse Kjuse*. Na záznamy, jenž bychom museli vyčlenit jsme v případě tohoto rodného jména nenarazili.

4.2.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na *-e/-é*

1. ANTOINE

Tab. 1: Výskyt tvarů vlastního jména *Antoine*, vysl. [antoan]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Antoine</i>	261
genitiv, akuzativ	<i>Antoina</i>	87
	<i>Antoine</i>	19
dativ, lokál	<i>Antoinu</i>	7
instrumentál	<i>Antoinem</i>	14

Rodné francouzské jméno končí na nevyslovované, tzv. němé *-e*, jemuž předchází tvrdá souhláska a skloňovacím vzorem je „pán“. Koncové *-e* se ve všech pádech odsouvá.²⁷ Záznamy z korpusu jsou ve vysokém souladu s deklinačními pravidly. Jméno téměř vždy podléhá deklinaci. Pouze v genitivu/akuzativu je devatenáct výskytů, v nichž byla využita možnost ponechat rodné jméno neskloňné. Nejčteněji se jméno vyskytovalo v kontextu se spisovatelem *Antoinem de Saint-Exupérym*. Důkazy pravopisných chyb také nebyly nalezeny. Z tabulky jsme vyňali pouze sedm konkordancí, v nichž plnilo jméno *Antoine* funkci ženského příjmení. Označení nemocnice, divadla a akrobatické skupiny taktéž.

²⁷ Jesliže má koncové němé *-e* vliv na výslovnost, jak tomu bývá např. u jmen anglického původu typu *Home* vysl. [houm], *Pope*, vysl. [poup], ponecháváme je i v ostatních pádech, např. *Gsg Homea, Popea*. (srov. Váhala, F., 1963, s. 181)

2. EDDIE

Tab. 2: Výskyt tvarů vlastního jména *Eddie*, vysl. [edí]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Eddie</i>	1076
	<i>Edie</i>	7
genitiv, akuzativ	<i>Eddieho</i>	211
	<i>Edieho</i>	3
	<i>Eddie</i>	25
dativ	<i>Eddiemu</i>	30
	<i>Eddie</i>	3
lokál	<i>Eddiem</i>	4
instrumentál	<i>Eddiem</i>	90
	<i>Ediem</i>	1
	<i>Eddie</i>	45

Anglické jméno *Eddie* náleží ke jménům zakončeným v grafické formě na samohláskové spojení *-ie* a ve formě fonické na [í], jež se skloňují pomocí zájmenných koncovek.²⁸ Záznamy z korpusy toto pravidlo ilustrují. V nominativu jsme se setkali s pravopisnou chybou v podobě jména, spočívající v chybějícím grafému – *Edie* (7). U genitivu/akuzativu výrazně převládá využití zájmenné koncovky (211). Zde se opakovala pravopisná chyba – *Edieho* (3). V dativu se situace opakuje. Lokál ilustrují pouhé čtyři výskyty, které jsou jen ve tvaru, k němuž byla přiřazena zájmenná koncovka. Instrumentál je pádem, ve kterém stojí nesklňovaná podoba antroponyma *Eddie* na přesné hranici poloviny užití podoby sklňované. Opakující se chyba v pravopise, tentokrát doložená jediným záznamem – *Ediem*.

Nejčastěji bylo jméno svázáno s příjmením *Murphy* a *Edwards*. Vytřídili jsme zmínky o stejnojmenné filmové komedii a výskyty, v nichž šlo o rodné jméno ženy.

²⁸ „... u typu *Lee* se v grafické formě řídce setkáváme i se sklňováním jmenným podle v zoru *pán* (2. pád *Leea*).“ (Kučera, J. – Zeman, J., 1998, s. 23)

3. MAURICE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Maurice*, vysl. [móris]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Maurice</i>	599
genitiv, akuzativ	<i>Maurice</i>	2
	<i>Mauriceho</i>	5
dativ	<i>Mauriceovi</i>	3
	<i>Mauricemu</i>	1
instrumentál	<i>Mauricem</i>	33

U jména *Maurice* se stejně jako u ostatních francouzských antroponym (srov. výše uvedené *Antoine*) zakončených v grafice na *-e* vyskytuje tzv. němé *-e*. Jméno tedy ve výslovnosti končí na *-s*. Deklinačním vzorem je „muž“.

Nejhojněji zastoupeným pádem je opětovně nominativ *Maurice* (599). V porovnání s ním jsou další pádové tvary užívány ojediněle. Genitiv/akuzativ se celkem vyskytl sedmkrát, z toho v podobě *Maurice* dvakrát a pětkrát se zájmenným formantem *Mauriceho*. V dativu a lokálu se ke jménům zakončeným ve výslovnosti na *-s* a v grafické formě na *-ce* připojují koncovky *-ovi*. (srov. Zeman, J., 2003, s. 15) V našem případě jsme se setkali s takovou podobou ve třech záznamech dativu. Koncové *-e* se nevypouští.²⁹ V jednom případě byl dativ utvořen pomocí zájmené koncovky *-mu*. Lokál se neobjevil v žádné konkordanci. Instrumentál je pádem, který byl po nominativu nejčastěji zastoupen, ve tvaru *Mauricem* jsme zaznamenali 33 výskytů.

Příjmení, která vystupovala se jménem *Maurice* byla velmi různorodá. Z celkového přehledu výskytů jsme vyřadili proprium označující francouzské město *Bourg St. Maurice*.

²⁹ „U francouzských jmen zakončených ve výslovnosti v Nsg na [-s], v psané podobě na *-ce* nebo *-sse*, nelze z výslovnostních důvodů koncové *-e* vypuštět před koncovkou *-ovi* v D, L sg jmen...“ (MČ 2, 1986, s. 356)

4. PIERRE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Pierre*, vysl. [pijér/pjér]³⁰

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Pierre</i>	1438
	<i>Piere</i>	16
	<i>Pierrre</i>	1
genitiv, akuzativ	<i>Pierra</i>	108
	<i>Piera</i>	1
	<i>Pierrra</i>	1
	<i>Pierre</i>	22
dativ, lokál	<i>Pierrovi</i>	11
instrumentál	<i>Pierrem</i>	125
	<i>Pierre</i>	5

Francouzské jméno *Pierre* nás už nepřekvapí koncovým nevyslovovaným *-e*, které není nutné k naznačení výslovnosti, a proto se před pádovými koncovkami vypouští. Rodné jméno náleží ke vzoru „pán“.

V nominativu se setkáváme s ortografickými chybami. V šestnácti výskytech můžeme pozorovat absenci souhlásky – *Piere*. Opozitní odchylkou je přítomnost souhlásky „navíc“ – *Pierrre* (1). V genitivu/akuzativu dominuje tvar *Pierra* (108), jenž odpovídá kodifikaci a sklonění podle vzoru „pán“. I v případě genitivu/akuzativu se objevují analogické pravopisné chyby (překlepy) jako v nominativu: *Piera* (1) a *Pierrra* (1). Korpus předkládá i konkordance (22), v nichž je pádový tvar naznačen pomocí příjmení. Dativ/lokál *Pierrovi* (11) odpovídá pravidlům ohýbání dle jmenného vzoru. Stejně tak instrumentál, u něhož výrazně převažuje náležitý tvar *Pierrem* (125). Při výzkumu jména *Pierre* jsme neobjevili žádné odchylky v morfologické oblasti, je užíváno ve vysokém souladu se zásadami deklinace uvedenými v jazykových příručkách.

³⁰ Stejně jako u jména *André* jsme se v příručkách setkali s dvojí možnou výslovností. Ta v pořadí první je převzata z jazykové příručky: Zeman, J., 2003, s. 120. Druhá varianta je čerpána ze slovníčku: Honzáková, M. – Romportl, M., 1981, s. 127. Stejnou výslovnost jako slovníček uvádí i MČ 2, 1986, s. 355.

Propria pojmenovávající město *St. Pierre* a společnost *Pierre Smirnoff* nebyla do tabulky začleněna.

4.2.3 Shrnutí

Ve většině případů odpovídá morfologická adaptace rodných mužských jmen noremním pravidlům popsaným v mluvnicích. Na výsledcích z korpusu SYN2006PUB sledujeme výraznou tendenci využívání zájmenného skloňování. Ani ortografické odchylky se u žádného z jmen nevyskytovaly v „závažné“ míře. Nicméně při vyvozování závěrů nesmíme zapomínat na jistá omezení korpusu (srov. kap. 3.5).

4.2.4 Příjmení zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

1. ALLENDE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Allende*, vysl. [ajende]

		SYN2006PUB
nominativ	<i>Allende</i>	82
genitiv, akuzativ	<i>Allenda</i>	21
	<i>Allendeho</i>	64
	<i>Allende</i>	1
dativ	<i>Allendovi</i>	5
	<i>Allendemu</i>	4
lokál	<i>Allendovi</i>	4
	<i>Allendem</i>	2
instrumentál	<i>Allendem</i>	5

Příjmení románského původu je v psané i vyslovované formě zakončené na stejnou samohlásku. Při deklinaci se uplatňuje vzor „pán“ nebo připojování zájmenných formantů.

Nejčtenějším náležitě užívaným pádovým tvarem je nominativ (82). V genitivu/akuzativu převládá zájmenná flexe (64) nad jmennou (21). V jednom případě jsme se setkali s neskloňnou podobou příjmení, pád nebyl naznačen ani prostřednictvím rodného jména, a proto ho vzhledem k flektivnímu rázu českého jazyka hodnotíme jako nevhodný. Dativ a lokál mají totožnou formu podle vzoru „pán“, celkem registrujeme devět výskytů. Ovšem podoby, jež uplatnily zájmenné skloňování se liší. Dativ *Allendemu* se objevil ve čtyřech konkordancích a lokál *Allendem* ve dvou. Instrumentál představuje jediná možná správná forma jména *Allendem* (5). Zejména u genitivu/akuzativu je zřejmá tendence prosazování zájmenného skloňování, u ostatních pádů užití kolísá.

Nejčastěji příjmení souviselo se *Salvadorem Allendem*, který býval prezidentem Chile. Vyloučili jsme záznamy, v nichž figurovalo příjmení jako vlastní jméno ženy.

2. BONAPARTE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Bonaparte*, vysl. [bonaparte]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Bonaparte</i>	116
genitiv, akuzativ	<i>Bonaparta</i>	49
	<i>Bonaparte</i>	13
dativ, lokál	<i>Bonapartovi</i>	8
instrumentál	<i>Bonapartem</i>	7
	<i>Bonaparte</i>	1

Příjmení francouzského císaře končí na v původním jazyce nevyslované *-e*, jemuž předchází tvrdá souhláska. Z čehož plyne, že deklinačním vzorem je „pán“. Koncové *-e* se před skloňovacími formanty odsouvá.

Výsledky výzkumu příjmení *Bonaparte* odpovídají pravidlům deklinace stanovených v kodifikačních příručkách. Antroponymum je ve všeobecném úzu velmi známé. V ortografické formě se v podstatě nesetkáme s žádným úskalím, které by mohlo činit potíže. Toto tvrzení dokládá fakt, že jsme neobjevili žádné pravopisné odchýlení od správné podoby příjmení.³¹ Antroponymum je nejčastěji ilustrováno nominativem (116). V genitivu/akuzativu převažuje flexi podléhající forma – *Bonaparta* (49). Jak jsme již uvedli (srov. poznámka č. 20), příjmení zůstávají tvarově neobměňována jen výjimečně. V genitivu/akuzativu se neskloněné příjmení *Bonaparte* v kombinaci s rodným jménem určujícím pád vyskytlo ve třinácti záznamech. Dativ/lokál je doložen osmi výskyty. Narazili jsme také na jeden doklad přivlastňovacího tvaru jména v akuzativu plurálu, jenž má shodnou podobu s dativem/lokálem v singuláru. Instrumentál zastupuje náležitá podoba příjmení *Bonapartem* (7). V jedné konkordanci bylo skloňováno pouze rodné jméno.

Z tabulky byla vyčleněna propria označující motorest, hotel, ulici a architektonickou soutěž aj.

3. DEPARDIEU

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Depardieu*, vysl. [depardié]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Depardieu</i>	527
genitiv, akuzativ	<i>Depardieua</i>	67
	<i>Depardieu</i>	11
	<i>Depardieuho</i>	1
dativ, lokál	<i>Depardieuovi</i>	11

³¹ Výjimkou je italská ulice, jenž v originální podobě zní *Foro Buonaparte*. Vyskytla se ve dvou záznamech (neřadíme je do tabulky). V tomto případě nelze tvar považovat za chybný.

	<i>Depardieu</i>	4
instrumentál	<i>Depardieuem</i>	55
	<i>Depardieu</i>	23
	<i>Depardié</i>	1

Francouzské příjmení je v grafické formě zakončeno na *-ieu*, ovšem naši pozornost si zasloužilo díky výslovnostní podobě, jež končí na námi vyhledávané [é]. Kodifikační příručky uvádějí, že antroponyma tohoto charakteru nejčastěji podléhají zájmené flexi, zůstávají neskloňná nebo se skloňují podle vzoru „pán“, což nejčastěji bývají právě jména francouzského původu. (srov. kap. 2.4.3) Ze záznamů z tabulky vyplývá, že příjmení *Depardieu* odpovídá daným pravidlům.

Opakovaným jevem je nejvíce frekventované užití nominativu (527). Genitiv/akuzativ je reprezentován všemi třemi správnými formami. Dominantním je tvar skloněný dle vzoru „pán“ – *Depardieuia* (67). Druhé místo je obsazené původní podobou – *Depardieu* (11). Pouze jedna konkordance dokládá tvar jména se zájmeným deklinačním formantem – *Depardieuho*. U dativu/lokálu převažuje ohýbání podle vzoru „pán“.³² Instrumentál je pádem, ve kterém se neobměněná podoba jména prosadila docela výrazně (23), ovšem náležitost ke vzoru „pán“ je silnější (55). U instrumentálu jsme objevili nedostatek v ortografické rovině. Nespisovný tvar *Depardié* (1) vznikl zapsáním jména v jeho fonické podobě.

Po kontrole jednotlivých konkordancí jsme vyčlenili výskyty propria, jež pojmenovávalo víno.

³² Pět záznamů obsahovalo tvar příjmení *Depardieuovi* v plurálovém smyslu (*otec a syn Depardieuovi*), v tabulce nejsou zařazeny.

4. GOETHE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Goethe*, vysl. [géte]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Goethe</i>	654
genitiv, akuzativ	<i>Goetha</i>	308
	<i>Goetheho</i>	58
dativ	<i>Goethovi</i>	114
	<i>Goethemu</i>	13
lokál	<i>Goethovi</i>	45
instrumentál	<i>Goethem</i>	51

Příjmení velmi známé především v souvislosti s německým spisovatelem má totožně zakončenou psanou i výslovností podobu. Před koncovým *-e* stojí tvrdá souhláska, jméno tedy náleží ke vzoru „pán“. Jak je i z naší tabulky zřejmé v ostatních pádech dochází k odloučení koncové samohlásky před deklinačními formanty. V užití příjmení *Goethe* se uživatelé jazyka neodklánějí od zmíněných pravidel. Dominuje flexe podle vzoru „pán“. Nevyskloňované podoby jména se neobjevují. Žádná konkordance nedokládala ortografické prohřešky ani po zadání dotazu pomocí lemma, ani při zadávání konkrétních tvarů, jež by se mohly v důsledku neznalosti či neopatrnosti objevit (např. podoba *Gethe* – výskyt byl nulový).

Je nutné zmínit, že spolu se jménem *Goethe* jako antroponymem, korpus vykázal značné množství dalších záznamů, které z výše zmíněných důvodů nebyly do tabulky začleněny. Příčinou je věhlas nejznámějšího nositele jména. Majoritní skupinu tvořily záznamy související s Goethe Institutem. Po *Goethovi* je dále pojmenováno muzeum, divadlo, náměstí, ulice, literární soutěž aj.

5. MALLARMÉ

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Mallarmé*, vysl. [malarmé/malarme]³³

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Mallarmé</i>	13
	<i>Malarmé</i>	1
	<i>Mallarme</i>	1
genitiv, akuzativ	<i>Mallarméa</i>	6
	<i>Mallarmého</i>	4
	<i>Mallarmeého</i>	1
dativ	<i>Mallarméovi</i>	1
instrumentál	<i>Mallarméem</i>	3

Všechny výskyty reprezentují francouzského básníka *Stéphana Mallarméa*. Přestože celkový počet záznamů je relativně malý, potvrzuje MČ 2 (1986, s. 359), která uvádí, že u francouzských jmen zakončených ve fonické podobě na [é] převažuje deklinace podle vzoru „pán“.

Nominativ ilustrují tři podoby příjmení, ovšem pouze forma *Mallarmé* (13) je správná. Jednou je opomenuto zdvojené *-ll*, čímž vznikla verze *Malarmé*. Druhému nenáležitému tvaru chybí kvantita u koncové samohlásky *Mallarme* (1). V genitivu/akuzativu o dva výskyty převládá jmenné sklonění nad zájmeným – *Mallarméa* (6) a *Mallarmého* (4). Odchytkou od náležité ortografické i morfologické podoby příjmení je tvar *Mallarmeého*. Dativ a lokál mají dle vzoru „pán“ shodný deklinační formant, avšak v tabulce je uveden pouze jeden výskyt dativu, jelikož v lokálu se příjmení nevyskytlo vůbec. Instrumentál nepotřebuje obsírnější komentář, třikrát se vyskytl ve správné formě.

³³ Opět jsme v příručkách objevili dvojí možnou výslovnost. Zeman, J. uvádí verzi [malarmé] a ve slovníčku výslovnosti cizích jmen je uvedena verze bez kvantity [malarme]. (srov. Zeman, J., 2003, s. 82; Honzáková, M. – Romportl, M., 1981, s. 207) Výslovnost s kvantitou užívá i MČ 2 (1986, s. 359), z níž budeme, jako z našeho hlavního zdroje normovaných pravidel, vycházet.

6. MARAIS

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Marais*, vysl. [maré/mare]³⁴

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Marais</i>	108
genitiv, akuzativ	<i>Maraise</i>	43
dativ, lokál	<i>Maraisovi</i>	7
instrumentál	<i>Maraisem</i>	23

Francouzská antroponyma zakončená v grafice na souhláskové písmeno, kterému předchází měkká souhláska se skloňují podle vzoru „muž“. V ostatních pádech se před deklinačními formanty toto písmeno vyslovuje (např. Gsg [maréze]).

Přehled deklinačního paradigma příjmení *Marais*, které korpus v jednotlivých konkordancích vykázal, je v naprostém souladu s noremními zásadami. Vyčlenili jsme výskyty pojednávající o městské čtvrti *Le Marais* a hudební skupině.

7. PELÉ

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Pelé*, vysl. [pelé]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Pelé</i>	734
genitiv, akuzativ	<i>Pelého</i>	249
dativ	<i>Pelému</i>	31
lokál	<i>Pelém</i>	8
	<i>Pelé</i>	1
instrumentál	<i>Pelém</i>	61

³⁴ I v tomto případě inklinuje Zeman, J. k výslovnosti s kvantitou u koncové samohlásky (srov. Zeman, J., 2003, s. 18), opozitně vůči podobě bez kvantity (srov. Honzáková, M. – Romportl, M., 1981, s. 208)

Románské příjmení *Pelé* náleží, stejně jako příjmení *Mallarmé*, do skupiny jmen zakončených ve výslovnosti na [é]. Ovšem skloňování je diferencní. Na rozdíl od francouzských jmen se u ostatních cizích antroponym nejčastěji využívá zájmené deklinace, jež má v námi excerpovaných záznamech výhradní zastoupení.

V konkordancích se objevila pouze jedna morfologická odchylka. Neobměněná podoba jména *Pelé* se vyskytla v lokálu bez připojení jiného lexému, jenž by informoval recipienta sdělení o užitém pádovém tvaru. Vzhledem k flektivnímu rázu českého jazyka klasifikujeme tento případ jako nevhodný.

Ortografická podoba příjmení je transparentní, uživatelům nečiní potíže. Ve dvou záznamech jsme se setkali s verzí jména s dvojeným grafémem *-ll*, avšak nejde o chybu či překlep, ale o správnou podobu jména francouzského generála, která v nominativu zní – *Maurice Pellé*. Výskyty z korpusu označovaly pouze jednu osobu – brazilského fotbalistu *Pelého*, jenž jméno užívá jako pseudonym. Z tabulky jsme vyřadili propria označující kávu a administrativní firmu.

8. SELÄNNE

Tab. 8: Výskyty tvarů vlastního jména *Selänne*, vysl. [selene]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Selänne</i>	320
	<i>Selanne</i>	4
	<i>Selläne</i>	2
	<i>Seläne</i>	1
	<i>Selännä</i>	2
genitiv, akuzativ	<i>Selänneho</i>	96
	<i>Selläneho</i>	1
dativ	<i>Selännemu</i>	11
lokál	<i>Selännem</i>	2
instrumentál	<i>Selännem</i>	43
	<i>Selänem</i>	2

U severského příjmení *Selänne* deklinace probíhá výhradně pomocí zájmenných formantů, což není v rozporu s pravidly. V případě tohoto antroponyma jsme museli opět zadávat dotazy na konkrétní pádové tvary. Výsledkem dotazu: [lemma=“Selänne“] jsou pouze tvary nominativu. Příjmení bylo v každé z konkordancí v kontextu s finským hokejistou – *Teemu Selännem*.

Nedostatky jsme objevili v ortografické podobě jména. Příčinou je českému jazyku cizí grafém a zdvojená souhláska, které příjmení obsahuje. Odlišný grafém *-ä* chyběl ve čtyřech záznamech v nominativu, jehož byly nalezeny další tři nespisovné podoby: *Selläne* (2), *Seläne* (1) a *Selännä* (2). V genitivu/akuzativu se objevila stejná odchylka jako *i* v předešlém pádě – *Selläneho* (1). Dativ se vyskytuje pouze v náležité formě příjmení – *Selännemu* (11), stejně tak lokál – *Selännem* (1), tedy se zájmenou koncovkou. v instrumentálu chyběla ve dvou konkordancích zdvojená souhláska.

4.2.5 Příjmení zakončená v grafické podobě na *-el/-é*

1. BLAKE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Blake*, vysl. [blejk]

		SYN2006PUB
nominativ	<i>Blake</i>	302
genitiv, akuzativ	<i>Blakea</i>	111
	<i>Blaka</i>	7
dativ, lokál	<i>Blakeovi</i>	18
	<i>Blakovi</i>	3
instrumentál	<i>Blakem</i>	21

Anglické příjmení je zakončené na tzv. němé *-e*, s nímž jsme se setkali již u zmíněných rodných jmen francouzských. Deklinačním vzorem je „pán“. V tomto případě je grafická forma *Blake* vnímána jako dvojslabičná a zvuková forma jako

jednoslabičná. Užívání *-e* v ostatních pádech kolísá. Nejednoznačnost je ovlivněna různými faktory. Zeman uvádí, že u známých jmen, jako je právě *Blake*, převažuje v nepřímých pádech užití tvaru bez *-e*. (srov. Zeman, J., 1998, s. 21) Sedláček také připomíná tento trend, sleduje ho též na jménech, u nichž je v kontextu zaručena bezpečná identifikace nositele jména (denotátu). Ovšem dále konstatuje, že se setkáváme spíše s opačnou tendencí, tj. ponechání koncového *-e* i tam, kde pro označení výslovnosti není nezbytné. (srov. Sedláček, M., 1973, s. 111–112) Náš výzkum adaptace příjmení *Blake* tuto tendenci dokládá.

V genitivu/akuzativu dominuje tvar příjmení se zachovaným *-e* (111), pádový tvar *Blaka* se objevil v pouhých sedmi konkordancích. Dativ/lokál reprezentuje také především forma s původní samohláskou před pádovou koncovkou – *Blakeovi* (18). Podoba *Blakovi* se vyskytuje jen třikrát. Ve dvou případech korpus nabídl tvar dativu/lokálu – *Blakeu*, avšak tyto záznamy propria do tabulky zařazeny nebyly, jelikož figurovaly jako část pojmenování seriálu. Instrumentál je doložen ve správné podobě *Blakem* (21).

Příjmení nejčastěji souviselo s básníkem *Williamem Blakem*. Kromě označení seriálu jsme vyloučili také výskyty, ve kterých antroponymum plnilo funkci rodného jména, příjmení ženy a toponyma (podmořská plošina, městečko).

2. WHITE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *White*, vysl. [vajt]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>White</i>	257
genitiv, akuzativ	<i>Whitea</i>	49
	<i>Whita</i>	15
dativ	<i>Whiteovi</i>	4
instrumentál	<i>Whitem</i>	19
	<i>Whiteem</i>	2

Anglické příjmení *White* nám potvrzuje tendenci, stejně jako výše uvedené příjmení *Blake*, spočívající v ponechání koncového, ve fonické podobě nevyslovovaného *-e* na svém místě i v dalších pádových tvarech antroponyma.

Nejčteněji se příjmení vyskytuje v nominativu (257). V genitivu/akuzativu sledujeme zmíněnou převahu tvaru *Whitea* (49) nad *Whita* (15). Podobu jména *Whiteovi* dokládá pouze ve čtyřech záznamech dativ, lokál se nevyskytuje. U instrumentálu jsme objevili podobu – *Whiteem* (2). Příčinou mohl být úmysl ponechání koncové samohlásky a následné připojení deklinačního formantu či překlep. Každopádně je tato forma nevhodná.

V případě jména *White* byla obzvlášť důležitá kontrola jednotlivých konkordancí. Museli jsme vyloučit mnoho záznamů (celkem 641), v nichž nefiguroval lexém *white* jako vlastní jméno osoby, ale jako adjektivum. Vyřazena byly také propria označující mnohé neživé objekty, antroponyma pojmenovávající ženu nebo působící jako jméno rodné.

4.2.6 Shrnutí

Na základě námi analyzovaného materiálu můžeme konstatovat, že při deklinaci příjmení mužského rodu jsou uplatňována, stejně tak jako u jmen rodných, pravidla stanovená v primárních jazykových příručkách reflektovaná v teoretické části naší práce.

Sledujeme tendenci ponechávání koncového, tzv. němého *-e* v grafické podobě nepřímých pádů antroponym. (srov. 4.2.5 *Blake, White*).

Náš výzkum potvrzuje, že příjmení zůstávají tvarově neobměňována jen výjimečně. Pouze u antroponym *Depardieu* a *Bonaparte* se objevily nevysloňované tvary příjmení v kombinaci s rodným jménem, jež zajišťovalo určení pádového tvaru. Příjmení *Depardieu* si uživatel jazyka, vzhledem k neobvyklému zakončení psané i vyslovované podoby jména, může dovolit ponechat nesklonné. Avšak použití neskloněného příjmení *Bonaparte* v dalších pádech působí nepatřičně. S ohledem na

to, že do deklinačního systému češtiny se zařazuje velmi snadno, není důvod ho neskloňovat.

4.3 FEMININA

4.3.1 Rodná jména zakončená ve výslovnosti na [e], [é]

1. BEATRICE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Beatrice*, vysl. [beatryče/beatris]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Beatrice</i>	136
	<i>Béatrice</i>	14
genitiv	<i>Beatrice</i>	34
dativ, lokál	<i>Beatrici</i>	7
	<i>Beatrice</i>	3
akuzativ	<i>Beatrici</i>	8
	<i>Beatrice</i>	7
	<i>Béatrice</i>	2
vokativ	<i>Beatrice</i>	2
instrumentál	<i>Beatricí</i>	14
	<i>Beatrice</i>	6
	<i>Béatrice</i>	2
	<i>Beatric</i>	1

Deklinačním vzorem jména *Beatrice* je měkký vzor „růže“. Výsledky z korpusu souhlasí s deklinačními pravidly, menšinovým projevem je nesklonnost jména, která patrně souvisí s dvojitou možnou výslovností rodného jména. V případě užívání anglické verze jména (vysl. [beatris]) se prosazuje tendence neskloňování jmen zakončených na tzv. němé *-e*.

Antroponymum je zastoupeno dvěma podobami. S tímto jevem se setkáme i u několika dalších rodných jmen. Kromě původní formy – *Beatrice* (136) , korpus nabízí také výskyty jména s kvantitou – *Béatrice* (14), což je francouzský ekvivalent jména. Ke střídání formy s krátkou nebo dlouhou samohláskou, dochází i v rámci označování jedné osoby. Autor by si měl ověřit, v jaké podobě jméno užívá konkrétní osoba, o níž se chystá psát. Přítomnost nebo absence kvantity sice výrazně neohrožuje srozumitelnost, ale domníváme se, že je vhodné respektovat správnou podobu jména a nakládat s ní zodpovědně.

Genitiv se vyskytuje pouze v náležité formě dle vzoru „růže“ – *Beatrice* (34). Dativ a lokál mají totožný deklinační formant – *Beatrici* (7). Ve třech záznamech bylo vyskloňováno pouze příjmení, namísto rodného jména. U akuzativu je užití téměř vyrovnané, *Beatrici* (8) a nesklonné *Beatrice* (7). Dva záznamy reprezentují flexi nepodléhající podobu jména s kvantitou – *Béatrice*. Překvapivě jsme narazili na dvě konkordance dokládající užití jména ve vokativu. Jsou to citace přímé řeči, v nichž je oslovována právě *Beatrice*. Instrumentálu dominuje náležitá podoba – *Beatricí* (14), celkem osmi výskyty je doložen tvar neskloněný – *Beatrice* (6) a *Béatrice* (2). V jednom záznamu se objevila chyba, jejíž příčinou je pravděpodobně překlep. Tvaru *Beatric* bylo užito, jak jsme z kontextu rozpoznali, v instrumentále, ovšem jménu zcela chybí koncový grafém.

Nejfrekventovaněji antroponymum označovalo členku britské královské rodiny – princeznu *Beatrici*. Opět bylo třeba vyloučit ostatní propria, pojmenovávající např. kosmetickou firmu nebo nadaci.

2. DAPHNE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Daphne*, vysl. [dafne]

		SYN2006PUB
nominativ	<i>Daphne</i>	54
	<i>Daphné</i>	4

genitiv	<i>Daphne</i>	12
dativ, lokál	<i>Daphne</i>	8
	<i>Daphné</i>	1
akuzativ	<i>Daphne</i>	4
	<i>Daphné</i>	4
instrumentál	<i>Daphne</i>	9
	<i>Daphné</i>	2
	<i>Daphnou</i>	1

Původem antické jméno *Daphne*, které by se dalo dle kodifikace zařadit ke vzoru „žena“, se může užívat i jako nesklonné. Záznamy z korpusu dokládají, až na jednu výjimku, právě pouze nesklonné podoby vlastního jména.

Antroponymum je reprezentováno opětovně dvojí podobou. Jméno s kvantitou u koncového *-e* se ovšem objevuje pouze zřídka. Nejhojněji zastoupeným pádem je tradičně nominativ – *Daphne* (54) a *Daphné* (4). Genitiv, dativ i lokál dokládají též výše zmíněné, jsou nevyskloňovány. V akuzativu se vyskytuje stejný počet verze *Daphne* i *Daphné* (celkem 8). Instrumentál je jediný pád, v němž je doložena jmenná flexe podle vzoru „žena“ – *Daphnou*, ovšem pouze jednou.

Vlastní jméno často figurovalo v kontextu se spisovatelkou *Daphne du Maurierovou*. Vyčleněny byly zmínky o rostlině, jejíž latinský název je z části tvořen stejným propriem, filmové komedii aj.

3. PENELOPE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Penélope*, vysl. [penelope]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Penélope</i>	69
	<i>Penelope</i>	83
genitiv	<i>Penélopy</i>	2
	<i>Penelopy</i>	7

	<i>Penélope</i>	5
	<i>Penelope</i>	5
dativ, lokál	<i>Penélopě</i>	5
	<i>Penélope</i>	1
	<i>Penelope</i>	2
akuzativ	<i>Penelopu</i>	5
	<i>Penélope</i>	3
	<i>Penelope</i>	4
instrumentál	<i>Penelopou</i>	5
	<i>Penélope</i>	7
	<i>Penelope</i>	10

Původem řecké jméno *Penélope* se ohýbá podle vzoru „žena“. V českém jazyce lze lehce utvořit obdobu končící na *-a*. Deklinace jména nečiní uživatelům potíže, odpovídá pravidlům stanovených v mluvnicích. V současném úzu dochází k vyrovnanému kolísání mezi užití podoby s kvantitou a bez kvantity. Tento stav můžeme pozorovat v celém paradigmatu vlastního jména. U antroponyma *Penélope* mírně převažuje užití nesklonné podoby jména, jež neidentifikujeme jako chybné. Nachází se však v rozporu se silnou tendencí českého jazyka, spočívající v zařazení všech „začlenitelných“ jmen do deklinačního systému češtiny.

V nominativu o čtrnáct výskytů převažuje *Penelope* (83) nad *Penélope* (69). V genitivu se na nejčtetěji užívané místo řadí podoba s pádovým formantem dle vzoru „žena“, bez kvantity – *Penelopy* (7), avšak nesklonnost je zastoupena téměř vyrovnaným počtem záznamů. V dativu/lokálu se nejvíce prosazuje jmenná flexe – *Penelopě* (5), stejně jako v akuzativu. Pouze v instrumentálu dominuje nevyskloňovaná forma jména bez kvantity – *Penelope* (10).

Skupina nositelek jména *Penélope/Penelope* je různorodá, avšak přeci jen nejčtetěji jméno označovalo španělskou herečku *Penélope Cruz* (*Cruzovou*). Vyřadit bylo nutné pouze záznamy pojmenovávající svatební agenturu.

4.3.2 Rodná jména zakončená v grafické podobě na -e/-é

1. BESSIE

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastního jména *Bessie*, vysl [besi]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Bessie</i>	41
genitiv	<i>Bessie</i>	12
dativ, lokál	<i>Bessie</i>	2
	<i>Bessii</i>	2
akuzativ	<i>Bessie</i>	3
	<i>Bessii</i>	6
instrumentál	<i>Bessie</i>	3
	<i>Bessii</i>	1

Anglické ženské jméno *Bessie*, vzhledem ke svému zakončení na dvojhlásku *-ie*, náleží ke vzoru „růže“. Přípustná je i nesklonnost. Na základě výskytů z korpusu, které dokládají způsob adaptace přejatého jména, nemůžeme konstatovat, která varianta v úzu dominuje. U pádů, v nichž se uživatel může rozhodnout mezi první a druhou formou užití jména sledujeme rozkolísanost, která je ale celkově vyrovnaná. V dativu/lokálu jsou obě podoby zastoupeny stejným počtem konkordancí. U akuzativu převládá jmenné skloňování a v instrumentálu stojí zase na místě druhém.

Antroponymum proslavila zejména bluesová zpěvačka – *Bessie Smithová*. Výskyty vypovídající o ocenění *Bessie Award* jsme vyčlenili.

2. CATHERINE

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastního jména *Catherine*, vysl. [ketrin]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Catherine</i>	817
genitiv	<i>Catherine</i>	138
	<i>Catheriny</i>	6
	<i>Catherině</i>	1
dativ, lokál	<i>Catherine</i>	27
	<i>Catherině</i>	3
akuzativ	<i>Catherine</i>	35
	<i>Catherinu</i>	3
instrumentál	<i>Catherine</i>	81
	<i>Catherinou</i>	2

Rodné jméno *Catherine* je zakončené na již mnohokrát zmiňované tzv. němé *-e*. Kučera a Zeman uvádějí jméno *Catherine* v rejstříku vybraných rodných anglických jmen a tvrdí: „OJ zakončená v grafické formě na *-e* (*Jane* [džejn]) se nesklouňují.“³⁵ (Kučera, J. – Zeman, J., 1998, s. 28). Tuto tendenci náš výzkum v případě jména *Catherine* potvrzuje. Výrazně minoritní postavení má skloňování podle vzoru „žena“, ve kterém se před deklinačními formanty koncová samohláska odsouvá.

Bližší komentář vyžaduje tvar *Catherině*, jenž je v tabulce zařazen mezi výskyty genitivu. Došlo k chybnému užití dativní koncovky.

Vyčlenili jsme řadu pro náš záměr nevhodných konkordancí. Záznamy v nichž jméno fungovalo jako mužské příjmení (kytarista *Phillip Catherine*). Propria označující sídlo *St. Catherine*, kosmetické studio nebo taneční skupinu také nebyla do tabulky zařazena.

³⁵ OJ = Osobní jména. (srov. Kučera, J. – Zeman, J., 1998, s. 5)

3. GERALDINE

Tab. 3: Výskyty tvarů vlastního jména *Geraldine*, vysl. [džeraldyn]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Geraldine</i>	69
genitiv	<i>Geraldiny</i>	12
	<i>Geraldine</i>	1
	<i>Geraldině</i>	1
dativ	<i>Geraldině</i>	4
akuzativ	<i>Geraldinu</i>	3
instrumentál	<i>Geraldinou</i>	8
	<i>Geraldine</i>	2

U anglického jména *Geraldine* se opět setkáváme s tzv. němým *-e*. Od předešlého jména *Catherine* se liší v tom, že jmenná flexe podle vzoru „žena“ naopak u dalších pádů převažuje nad nesklonností. Jedna konkordance vykázala chybu morfologické povahy, dativního deklinačního formantu bylo užito v genitivu. Samotný dativ je pak reprezentován pouze jmenným skloňováním – *Geraldině* (4), stejnou podobu by měl i lokál, který se nevyskytl. U akuzativu je situace obdobná. v instrumentálu flexi podléhá jméno v osmi případech a nesklonné se objevuje dvakrát.

Nejfrekventovaněji jméno označovalo hudební skladatelku *Geraldinu Muchovou* a herečku *Geraldinu Chaplinovou*. Vyřadili jsme propria pojmenovávající hudební skupinu, firmu aj.

4. JEANETTE

Tab. 4: Výskyty tvarů vlastního jména *Jeanette*, vysl. [žanet]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Jeanette</i>	44

	<i>Jeanete</i>	1
genitiv	<i>Jeanette</i>	8
	<i>Jeanetty</i>	2
dativ	<i>Jeanette</i>	2
akuzativ	<i>Jeanette</i>	4
instrumentál	<i>Jeanette</i>	2

Nyní představujeme doklad tzv. němého *-e* u francouzského ženského rodného jména *Jeanette*. V nominativu jsme se setkali s chybnou podobou jména bez zdvojeného grafému. V ostatních pádových tvarech dominuje užití jména v nesklonné formě. Lokál nedokládá žádná konkordance. V kontextu často figurovalo jméno spisovatelky *Jeanette Wintersonové*. Z tabulky bylo vyloučeno proprium v podobě – *Jeanett*, kterým, jak jsme z kontextu vyčetli, meteorologové označili tlakovou výši. Stejně tak záznamy o stejnojmenné dělostřelecké zbrani a náměstí *Marius et Jeanette*.

5. MARIANNE

Tab. 5: Výskyty tvarů vlastního jména *Marianne*, vysl. [marijan]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Marianne</i>	167
	<i>Mariane</i>	6
	<i>Marrianne</i>	1
genitiv	<i>Marianne</i>	20
	<i>Marianny</i>	23
	<i>Mariane</i>	1
dativ, lokál	<i>Marianne</i>	9
	<i>Marianně</i>	3
	<i>Mariane</i>	1
akuzativ	<i>Marianne</i>	18
instrumentál	<i>Marianne</i>	14

<i>Mariannou</i>	8
<i>Mariane</i>	1

Francouzské rodné jméno *Marianne* je samozřejmě také zakončené tzv. němým *-e*, jenž se při skloňování odsouvá. Náležitým deklinačním vzorem je „žena“.

V nominativu se setkáváme se třemi podobami jména. Jedinou správnou je *Marianne* (167). V šesti výskytech se objevuje ortografická chyba, spočívající v opomenutí zdvojeného grafému – *Mariane*, která se opakuje i v dalších pádových tvarech. Třetí verze nominativu vznikla naopak nenáležitým zdvojením grafému *-r*. Genitiv je reprezentován téměř rovným počtem záznamů nesklonné i ohýbané formy jména. V dativu/lokálu převládá nesklonnost, která má v následujícím pádě (akuzativu) výhradní zastoupení. Instrumentál je, stejně jako dativ/lokál, čteněji zastoupen nevyskloňovanou podobou jména. Z našich výsledků v tabulce vyplývá, že antroponymum *Marianne* zůstává častěji nesklonné.

Do záznamů v tabulce jsme nezařadili konkordance, které pojednávali o symbolu Francie, alegorické postavě *Marianne*. Vyloučena byla také propria označující dámský magazín, píseň aj. Nejfrekventovaněji bylo jméno spjato se zpěvačkou *Marianne Faithfullovou*.

6. NADINE

Tab. 6: Výskyty tvarů vlastního jména *Nadine*, vysl. [nejdyn]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Nadine</i>	61
genitiv	<i>Nadine</i>	11
dativ, lokál	<i>Nadine</i>	10
akuzativ	<i>Nadine</i>	6
instrumentál	<i>Nadine</i>	19

Vzhledem k tomu, že tvarotvorný základ jména *Nadine* končí na tvrdou souhlásku, náleží ke vzoru „žena“. Ovšem nemá v českém jazyce obdobu zakončenou na *-a*, a může tak zůstat i neskloňováno. V záznamech, které korpus vykázal, se objevují pouze nevyskloňovaná antroponyma v kombinaci s příjmením, jenž případně určuje pádový tvar. Opět se tedy projevuje tendence anglická jména končící na němé *-e* neohýbat. Nejčastěji bylo jméno spjato s nositelkou Nobelovy ceny za literaturu *Nadine Gordmierovou*. Vyřadili jsme antroponymum vystupující jako mužské rodné jméno a proprium platné jako název filmové komedie.

7. STEPHANIE

Tab. 7: Výskyty tvarů vlastního jména *Stephanie*, vysl. [stefany]

SYN2006PUB		
nominativ	<i>Stephanie</i>	253
	<i>Stéphanie</i>	40
genitiv	<i>Stephanie</i>	34
	<i>Stéphanie</i>	9
dativ, lokál	<i>Stephanii</i>	21
	<i>Stéphanii</i>	2
	<i>Stephanie</i>	1
akuzativ	<i>Stephanii</i>	32
	<i>Stéphanii</i>	3
vokativ	<i>Stéphanie</i>	1
instrumentál	<i>Stephanii</i>	22
	<i>Stéphanii</i>	2

Rodné jméno *Stephanie* náleží ke vzoru „růže“. V korpusu se setkáváme, obdobně jako u výše uvedených jmen, se dvěma podobami antroponyma, které se liší přítomností nebo absencí kvantity v tvarotvorném základu. V celém paradigmatu jména pozorujeme výhradní postavení jmenné flexe dle náležitého vzoru. Se zřetelem na danou tendenci identifikujeme užití neskloňované podoby jména, jež se

objevila v dativu, jako nevhodné. U vlastního jména *Stephanie* jsme, podobně jako u *Beatrice*, narazili na minimálně se vyskytující vokativ.

Často jméno figurovalo v kontextu s monackou princeznou *Stéphanii* a atletkou *Gráfovou*. Do analýzy nebyla zařazena propria označující rostlinu, nemocnici a literární dílo.

4.3.3 Shrnutí

Nejprve bychom chtěli upozornit na způsob vyhledávání ženských rodných jmen v korpusu. Relativně často nepostačovalo zadání dotazu ve tvaru: [lemma="femininum v Nsg"]. Zejména abychom zjistili, jestli se v korpusu nacházejí i další pádové tvary antroponyma a reflektovali tak případně jeho celé paradigma, zadávali jsme dotazy na konkrétně realizovaný slovní tvar ([word="femininum"]). Jednotlivé konkordance jsme posléze zkontrolovali a zařadili.

Výhradně v nesklonné podobě se vyskytují rodná jména *Daphne* a *Nadine*, což se nevymyká deklinačním pravidlům pro přejatá antroponyma. Adaptace ostatních jmen je rozkolísaná, avšak taktéž není v rozporu s pravidly. Zajímavý je rozdíl mezi anglickými jmény *Catherine* a *Geraldine*. Předem bychom mohli odhadovat, že způsob deklinace bude u obou jmen velmi podobný. Výsledky výzkumu ovšem dokládají stav opačný. Antroponymum *Catherine* se vyskytuje převážně v nevyskloňované formě, zatímco *Geraldine* ve formě skloněné. Jediné jméno *Stephanie* bylo vždy užito v podobě odpovídající jmenné flexi.

Poznali jsme, že některá jména mají dubletní tvary nominativu, ovšem příčinou není chyba v ortografii, ale jde o ekvivalenty téhož jména různých jazyků. Nezaznamenali jsme, že by měla přítomnost nebo absence kvantity vliv na skloňování.

4.3.4 Příjmení – problematika přechylování

Jak už bylo v úvodu naznačeno (srov. kap. 4.1), v posledním bloku našeho výzkumu se zaměříme na komparaci četnosti užívání původních a přechýlených podob ženských příjmení, zakončených v grafice na *-el-é* či ve výslovnosti na [e], [é]. Tentokrát se nesoustředíme na zaznamenávání pádových tvarů. Reflektovat budeme i případné ortografické nedostatky. Všechna vybraná příjmení patří díky svým nositelkám spíše ke jménům všeobecně známým. V sumarizujících tabulkách budou antroponyma řazena abecedně. První tabulka bude ilustrovat jména s frekventovanější podobou přechýlenou, a ta v pořadí druhá bude znázorňovat příjmení častěji se vyskytující v originální podobě.

1. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PODOB PŘECHÝLENÝCH

Tab. 1: Výskyty tvarů vlastních jmen častěji přechýlených

SYN2006PUB	
<i>Barrymoreová</i>	121
<i>Barrymorová</i>	7
<i>Barrymore</i>	27
<i>Binocheová</i>	226
<i>Binochová</i>	2
<i>Binoche</i>	12
<i>Deneuveová</i>	217
<i>Deneuvová</i>	21
<i>Deneuve</i>	32
<i>Jolieová</i>	113
<i>Joliová</i>	1
<i>Jolie</i>	103
<i>Morissetteová</i>	183
<i>Morissetteová</i>	2
<i>Morissettová</i>	36

<i>Morisettová</i>	1
<i>Morissetová</i>	2
<i>Morissette</i>	71
<i>Morisette</i>	1
<i>Morissete</i>	1
<i>Morisete</i>	1
<i>Mooreová</i>	400
<i>Moorová</i>	106
<i>Moore</i>	61

Přechýlená podoba se vyskytuje buď ve verzi se zachovaným koncovým *-e*, nebo bez něj. Jak uvádí Knappová je nutné konstatovat, že přechylování v českém jazyce vychází z týchž principů jako deklinace mužského příjmení. Dokladem jsou např. některé typy příjmení, u nichž se objevuje dvojitá možnost skloňování, jež je výsledkem původu nebo vývoje daného jména, a analogicky s tím i dvojitá možná podoba ženského příjmení.³⁶ V dřívější době bylo zvykem skloňovat cizí mužská jména pouze podle vzoru „pán“, např. *Poche* – Gsg *Pocha*, a přechylovat v podobě *Pochová*. V současnosti se prosazuje zájmenná deklinace (Gsg *Pocheho*), v návaznosti na tento způsob skloňování má ženské příjmení podobu *Pocheová*. (srov. Knappová, M., 1979, s. 226–227)

Abychom přesně určili, která z podob přechýleného jména je u námi vybraných antroponym nejvhodnější, potřebovali bychom znát, k jakému způsobu deklinace se přiklání to mužské příjmení, z něhož je dané ženské jméno derivováno. Pokud bychom např. u jména *Barrymore* vycházeli z předpokladu, že by se v úzu skloňovalo podle vzoru „pán“, náležitou podobou ženského příjmení by byla *Barrymorová*, kterou ale reprezentuje pouhých sedm výskytů. Převládá podoba *Barrymoreová* (121), což dokládá tvrzení: „Pokud mužské příjmení končí na němé *-e*, v grafické formě ženského příjmení se většinou ponechává, ...“ (srov. Kučera, J. – Zeman, J., 1998, s. 27) Stejně tak převažuje varianta s ponechaným *-e* i u ostatních příjmení v tabulce.

³⁶ Z příkladů českých jmen lze uvést příjmení *Hrabě*, jehož genitiv má buď tvar *Hrabě* nebo *Hraběte*. Ženské příjmení může mít tedy podobu *Hrabová* nebo *Hrabětová*. (srov. Knappová, M., 1979, s. 226)

U příjmení *Morissette* dochází k častému pochybení v ortografické podobě jména, komplikace způsobuje přítomnost zdvojených grafémů.

2. ČETNĚJŠÍ VÝSKYT PODOB PŮVODNÍCH

Tab. 2: Výskyty tvarů vlastních jmen častěji nepřechýlených

SYN2006PUB	
<i>Christie</i>	345
<i>Christieová</i>	43
<i>Christiová</i>	1
<i>Lavigne</i>	33
<i>Lavigneová</i>	25
<i>Monroe</i>	462
<i>Monroeová</i>	214
<i>Monroová</i>	2
<i>Minogue</i>	124
<i>Minoque</i>	11
<i>Minogueová</i>	35
<i>Minoqueová</i>	1
<i>Minoguová</i>	1

Původní podoba jmen je nejčastěji zachovávána při označování velmi známých osobností. V našem výzkumu uživatelé nejvíce nepřechylovali příjmení herečky *Marilyn Monroe* a spisovatelky *Agathy Christie*, u nichž je možnost nepochopení takřka vyloučená. To samé ovšem nemůžeme říct u příjmení zpěvaček *Lavigne* a *Minogue*, s nimiž by mohl mít recipient, vzhledem k tomu, že se v úzu ještě nenacházejí na takové pozici jako první dvě zmíněná příjmení, problém. Přechýlené podoby antroponym se opět téměř výhradně vyskytují s koncovým *-e*, u jména *Lavigne* jsme se setkali pouze s touto podobou. Ortografické odchylky jsme objevili jen u příjmení *Minogue*, u něhož dochází k zaměňování náležitého grafému *-g* za *-q*.

4.3.5 Shrnutí

Na námi vybraném počtem omezeném materiálu jsme se přesvědčili, že přechylování, jako výsledek silně flektivního charakteru našeho jazyka, je základním nástrojem adaptace ženských příjmení cizího původu do deklinačního systému češtiny. I v případě slavných jmen, která se čteněji objevují v originální formě, je počet přechýlených záznamů docela vysoký (srov. viz. Tab. 2).

ZÁVĚR

Jedním z cílů, které jsme si stanovili v úvodu naší práce, bylo najít odpověď na otázku, která zní: Nakolik jsou v současném úzu dodržována a uplatňována pravidla pro deklinaci přejatých antroponym, jež uživateli diktují odborné publikace? Na základě výše uvedeného materiálu, ilustrujícího záznamy z jazykového korpusu, můžeme konstatovat – ve většině případů ano. Ovšem s ohledem na limitovaný vzorek excerpovaného materiálu nelze dle našich výsledků stanovovat definitivní závěry, které by všeobecně hodnotily stav začleňování přejatých antroponym. Naším, již zmiňovaným záměrem, je zejména pokus o reflexi současného stavu adaptace přejatých jmen.

U rodných mužských jmen sledujeme progresivní tendenci uplatňování zájmenného skloňování. Pouze u francouzských antroponym *Antoine* a *Pierre* se vytváření nepřímých pádů pomocí zájmenných formantů neobjevuje. Jde o jev související s jejich zakončením na nevyslovované *-e*. Hojně jsou jména užívána také v nesklonné podobě, což je u rodných jmen zakončených na [e] v kombinaci s příjmením přípustné. Ortografické nedostatky jsme zaznamenali u příkladů, v nichž se vyskytuje zdvojený grafém (*Eddie*, *Pierre*).

Dle záznamů z korpusu můžeme říci, že mužská příjmení častěji podléhají jmenné flexi. Zájmenná deklinace dominuje jen u antroponym *Allende*, *Pelé* a *Selänne*. Naopak u příjmení *Bonaparte*, *Marais*, *Blake* a *White* ji nedokládá konkordance žádná. Náš výzkum prokazuje tendenci zachování koncového tzv. němého *e* v nepřímých pádech (srov. *Blake*, *White*). V praxi jsme se také přesvědčili o pravdivosti tvrzení, že příjmení cizího původu zůstává tvarově neobměňováno pouze mimořádně. Jednou z výjimek je námi zkoumané příjmení *Bonaparte*, u něhož identifikujeme používání nesklonné formy jako nevhodné. Vzhledem ke složitější ortografické podobě některých příjmení (např. *Selänne*) jsme se setkali i s větším množstvím záznamu nenáležitých podob.

Náš výzkum dokládá, že adaptace ženských rodných jmen do českého jazyka neprobíhá podle stabilního řádu. Všeobecně můžeme říci, že se jména nakládají

dle noremních pravidel, avšak i přesto je způsob začleňování u každého jména individuální (srov. *Catherine, Geraldine*). Nesklonnost je, stejně jako u maskulin, vysoce frekventovaná. Pravopisné odchylky opět spočívaly v absenci zdvojených grafémů, nebo naopak v jejich nadbytečné přítomnosti.

Poslední část našeho výzkumu vypovídá, i když na základě počtem velmi omezeného materiálu, o tendenci přechylování ženských příjmení v českém jazyce. Užití přechýlené podoby jména převládalo u šesti jmen z deseti. Nejfrekventovaněji se v původní podobě vyskytovala zejména „tradiční“ příjmení (*Christie a Monroe*).

Naše práce, reflektující stav současného úzu adaptování přejatých antroponym do českého deklinačního systému, je indikátorem nejednotnosti v této lingvistické oblasti. K tomu, abychom mohli dospět k obecněji platným tvrzením, bylo zapotřebí provést zevrubnější analýzu na mnohonásobně rozsáhlejším jazykovém materiálu. Uvědomujeme si, že téma morfologických adaptací cizích antroponym není zdaleka vyčerpáné. Správné zacházení s vlastními jmény druhých, ať už domácího či cizího původu, je dobrou vizitkou každého uživatele jazyka a projevem úcty k označované osobě, a proto bychom se měli snažit být v užívání náležitých podob jmen precizní.

ANOTACE

Autorka diplomové práce: Lucie Valášková

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Název diplomové práce: Morfologická adaptace přejatých antroponym zakončených na [e]/[é]

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.

Počet znaků: 88 232 (včetně mezer a poznámek pod čarou)

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 30

Klíčová slova: morfologická adaptace, antroponymum, deklinace, maskulina, feminina, rodné jméno, příjmení, korpus SYN2006PUB, konkordance, grafická/fonická podoba

Charakteristika diplomové práce: Bakalářská práce se zabývá problematikou morfologické adaptace přejatých antroponym zakončených na [e]/[é]. Jejím cílem je reflexe současného úzu v začleňování vlastních jmen cizího původu do českého deklinačního systému. Zdrojem lingvistických dat pro výzkum jsou záznamy publicistických textů korpusu SYN2006PUB.

SEZNAM LITERATURY

- Čermák, F. – Blatná, R. (eds.):** Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy. Praha, Lidové noviny 2006.
- Honzáková, M. – Romportl, M.:** Čteme je správně? Praha, Albatros 1981.
- Hovorková, A.:** Vlastní jména a apelativizované názvy výrobků v češtině. *Naše řeč*, 71, 1988, s. 68–75.
- Karlík, P. a kol.:** Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Lidové noviny 2002.
- Knappová, M.:** Přechylování příjmení v češtině. Pravidla a systematický přehled. *Naše řeč*, 62, 1979, s. 225–233.
- Knappová, M.:** Příjmení v současné češtině. Liberec, TAX AZ KORT 1992.
- Knappová, M.:** Jak se bude vaše dítě jmenovat? Praha, Academia 2006.
- Kučera, J. – Zeman, J.:** Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině. Hradec Králové, Gaudeamus 1998.
- Lamprecht, A. – Šlosar, D. – Bauer, J.:** Historická mluvnice češtiny. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1986.
- Lotko, E.:** Slovník lingvistických termínů pro filology. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2005.
- Mluvnice češtiny 2.** Praha, Academia 1986.
- Pokorná, E.:** Apelativizovaná jména v české slovní zásobě. *Slovo a slovesnost*, 39, 1978, s. 116–124.
- Příruční mluvnice češtiny.** Praha, Lidové noviny 2008.
- Sedláček, M.:** Jak skloňovat francouzské příjmení Scribe? *Naše řeč*, 56, 1973, s. 111–112.
- Šmilauer, V.:** Úvod do toponomastiky. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1963.
- Šrámek, R.:** Úvod do obecné toponomastiky. Brno, Masarykova univerzita 1999.
- Šulc, M.:** Korpusová lingvistika. První vstup. Praha, Karolinum 1999.
- Tušková, J. M.:** Variantní a dubletní tvary v současné deklinaci apelativních feminin. Brno, Masarykova univerzita 2006.

Váhala, F.: Skloňování vlastních jmen a místních. In: Daneš, F. a kol.: O češtině pro Čechy. Praha, Orbis 1963.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 2. Severská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2000.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 3. Románská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2002.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 4. Francouzská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2003.

Zeman, J.: Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 6. Polská, maďarská, estonská a latinská osobní jména. Hradec Králové, Gaudeamus 2006.

Internetové zdroje

Český národní korpus – SYN2006PUB. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2006. Dostupný z WWW: <http://korpus.cz>

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=322> [15. 3. 2010]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=351> [29.3.2010]

http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php [30. 3. 2010]

<http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2006pub.php> [30. 3. 2010]

<http://ucnk.ff.cuni.cz> [7. 5. 2010]

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ESČ – Encyklopedický slovník češtiny

MČ 2 – Mluvnice češtiny 2

PMČ – Příruční mluvnice češtiny

ČNK – Český národní korpus

ÚČNK – Ústav Českého národního korpusu